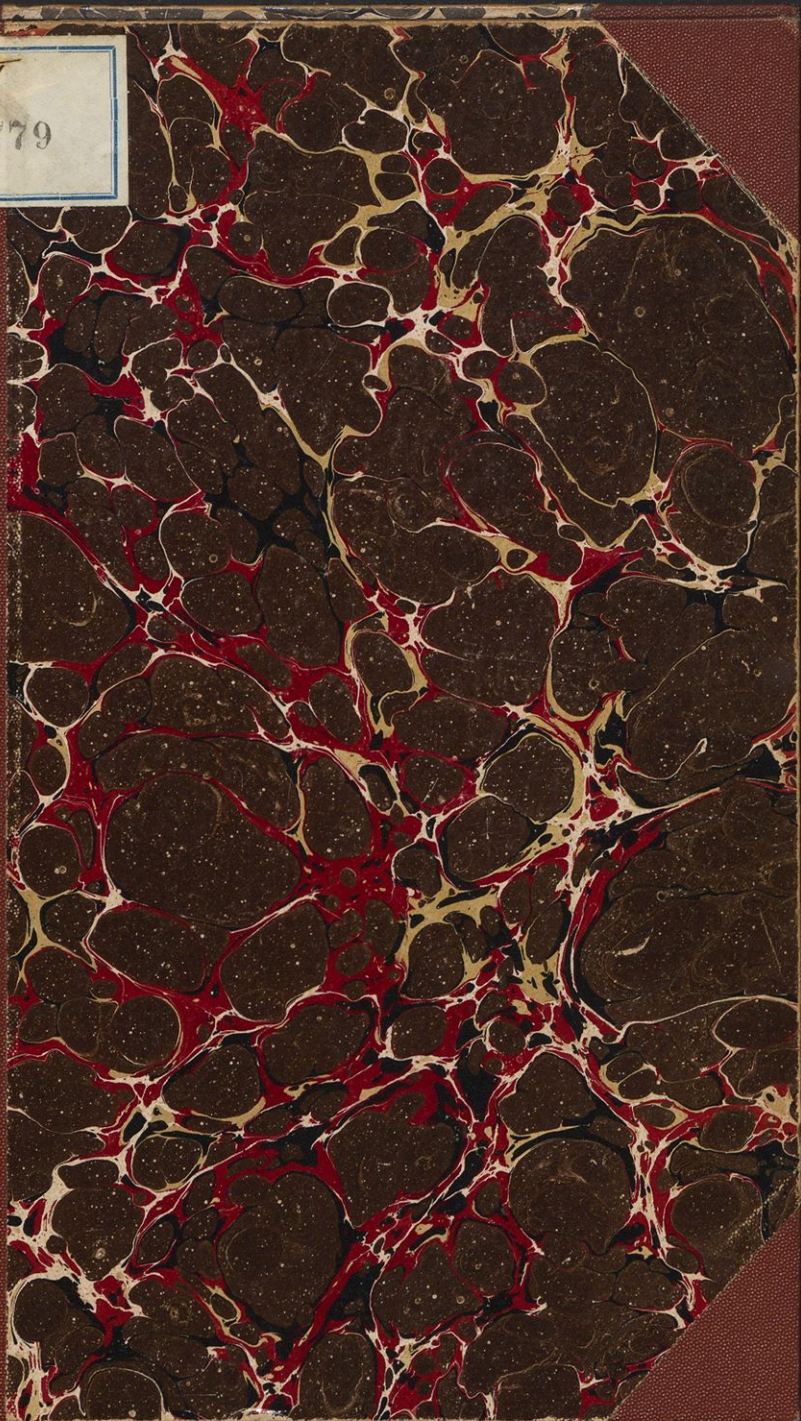
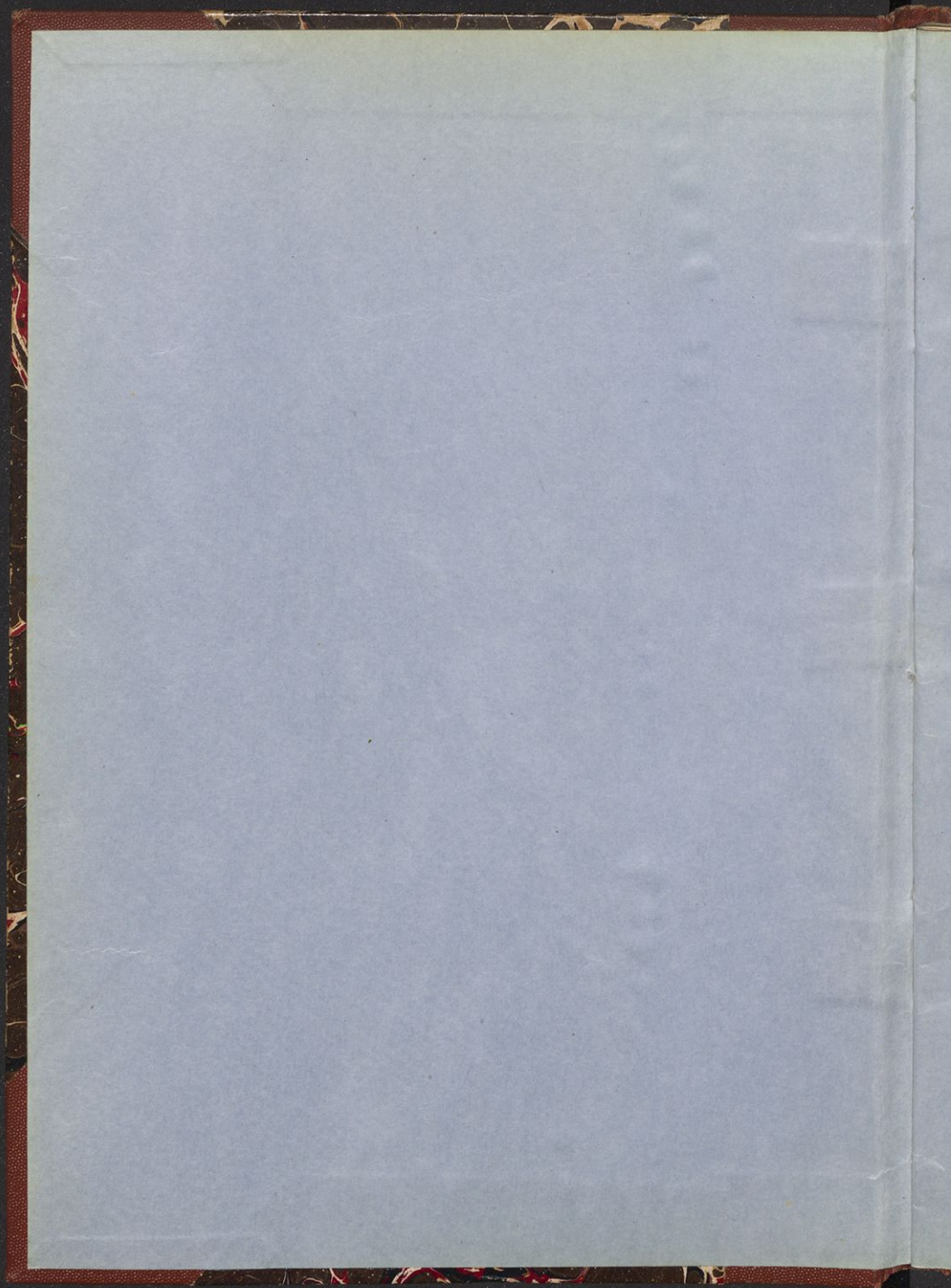

II
51779

Dr. Anton Dolar:

Prof. dr. Karol Glaser

Obris življenja in dela

Maribor 1934

51779

Dr. H. Fisher

Dr. Anton Dolar:

Prof. dr. Karol Glaser

Obris življenja in dela

Maribor 1934

Tisk Mariborske tiskarne, Maribor

51779

Dar (avtor)

030041543

Uvod.

Še ga vidim pred seboj: bolj majhne postave, drobnega obraza, živih oči, gibčen in prožen, z neizogibnim sivim solnčnikom in belo čepico; tako je hodil, odkar sem se l. 1905. z njim seznanil, v poletnih počitnicah iz svojih Hoč k meni v bližnjo Hotinjo vas na izprehod in obisk. Istega leta 1901., ko je on profesorsko službo (v Trstu) zapustil, sem jo jaz (v Mariboru) nastopil in ta razdalja med nama je bila dolga dovolj, da sem sprva le polagoma prodiral v njegovo duševnost in razumeval njegovo zagrenjenost. Nisem pa slutil, da je njegovo zdravje tako šibko, ker ni tožil in je bil za svoja leta videti dobro ohranjen. Zato me je iznenadilo, ko dobim 6. aprila 1913 pismo iz Gradca, da ga tam v bolnici brezuspešno zdravijo in da naj jaz »kot njegov najbližji rojak in kot profesor na isti gimnaziji, kjer je tudi on študiral, sprejemem njegove, po službenih aktih sestavljene Spomine in jih shranim v kakem kotičku«, dokler ne pride kedaj prilika, da se objavijo in tako pričajo, kak o čuden in nenavaden je bil potek njegovega življenja.

In nato sem prejel obsežen rokopis Spominov, zraven pa razne listine, odloke, spomenice, brošure, izrezke podlistkov in precej korespondence. Komaj pa so minili trije meseci, so prinesli časniki zame, pa tudi za druge, povsem nepričakovano novico, da je prof. dr. Glaser 18. julija 1913 v graški bolnici umrl, odkoder so prepeljali njegovo truplo na domače pokopališče v Hočah. Izročeni mi konvolut sem skrbno shranjeval preko svetovne vojne, in ko je prišla desetletnica Glaserjeve smrti, sem v časopisju kratko nanjo opozoril, ob dvajsetletnici pa se je več listov Glaserja spomnilo in izrazilo željo, da bi se njegovo življenje in delo še enkrat pregledalo. V Hočah pa je bila 18. jul. 1933 zbrana najprej pri zadušnici in nato ob njegovem grobu intimna družba: oba Glaserjeva otroka: hčerka gospa Eleonora Šverljugova, dvorna dama, s soprogom g. ministrom n. r. in sin dr. Vladimir Glaser, odvetnik v Beogradu, nekaj sorodnikov in drugih župljanov ter par nekdanjih prijateljev in znancev iz Maribora. Pičlo število, prav kakor nekoč v življenju... Domači dekan g. Sagaj se je po končanih cerkvenih obredih v lepem govoru spominjal slavnega rojaka, ki je pred dolgimi leti izšel iz Hoč in se pred dvajsetimi leti truden ulegel v domačo zemljo.

Pri tisti priliki se je tudi izdaja tega spominskega spisa, ki sem ga ves čas čutil kot svojo moralno dolžnost, končno sklenila. Gospa Šverljugova, ki

z neobičajno nežnostjo goji spomin na svojega očeta, mi je izročila v uporabo važno korespondenco in podala mnogo zanimivih podrobnosti iz njegovega življenja. Iskrena ji hvala, kakor tudi vsem, ki so se mi odzvali in mi gradivo kakorkoli pomnožili, v prvi vrsti vseuč. profesorjem Fr. Ilešiču, Matiji Murku, Rajku Nahtigalu, ban. arhivarju Franju Bašu in ravnatelju Študijske knjižnice v Mariboru Janku Glaserju.

Tako se je torej gradiva, če pritegnem še mnogoštevilne, po vseh listih raztresene, od njega in o njem pisane članke, nabralo dovolj, še preveč za odmerjeni mi prostor in že iz tega vzroka ni kazalo objavljati Spomine v celoti, posebno ko je rajni Glaser sam sodil (21. Do)¹⁾ »da bi morali biti bolj opiljeni in bi se tudi iz vsebine morda marsikaj izpustilo«. Zato so mi služili samo kot glavni vir, če sem hotel staro in novo gradivo vsaj v glavnem izrabiti.

Ne mislim in ne morem pisati o njem, »čigar lik še nejasen plava v zgodovini« (Ilešič), praznega panegirika, niti izreči zadnje besede, upam pa, da se bodo mnogi, ki so ga poznali osebno ali iz njegovih del, radi z menoj za kratek hip zamislili v njegovo življenje in delo, ko sedaj iz potrebne historične daljave lahko mirneje sodimo in na osnovi izdatnejših virov jasneje vidimo.

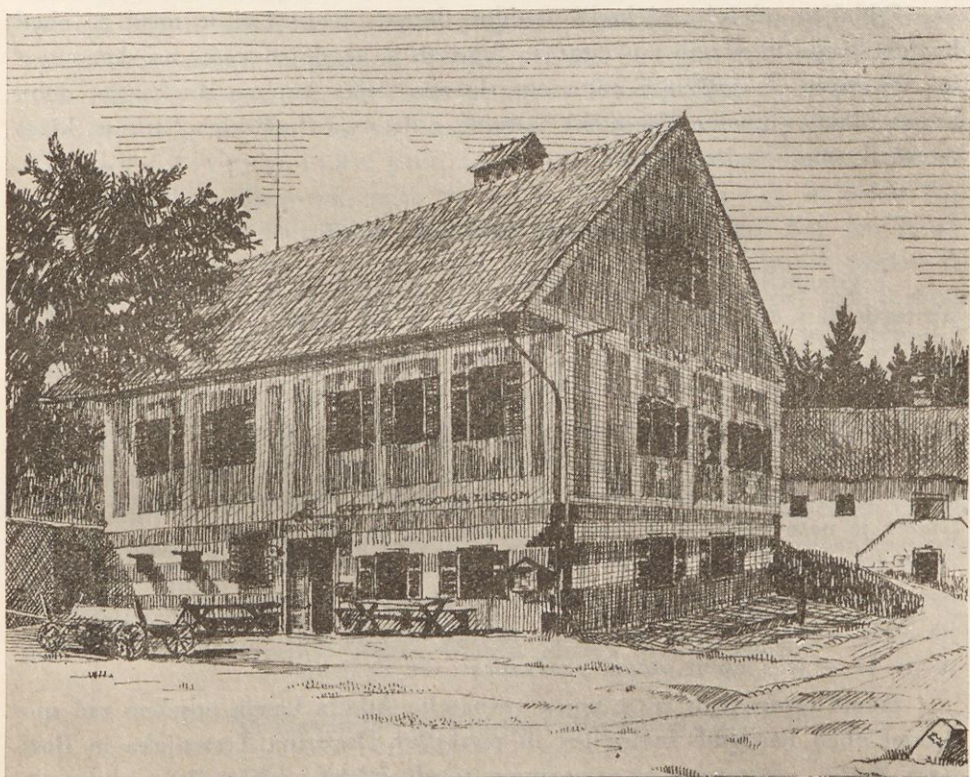
Miru si je želel prof. dr. K. Glaser, ko ga je dolgoletna, ostra borba za svoje in narodove pravice do smrti utrudila; zato bi ta spis zgrešil svoj namen, če bi preko neobhodne potrebe izkopaval in na novo budil že skoro pozabljeno polemiko.

¹⁾ Razlago kratice glej zadaj pod Viri med Korespondenco!

Obris življenja do vpokojitve.

Prva mladost.

Tam, kjer se vzhodno pobočje Pohorja drobi v Dravsko polje, leži dobro uro hoda južno od Maribora vas Reka, imenovana po potoku istega imena, ki izvira blizu »Mariborske koč«. V tej vasi, hišna štev. 43, se je dne 3. febr. 1845 rodil kovaču Francu Glaserju in njegovi ženi Ani, roj. Trnjak prvi sin in bil še istega dne vpisan v krstno knjigo kot Carolus.

Glaserjeva rojstna hiša.

To je bil naš poznejši profesor dr. Karol* Glaser, ki je imel še pet bratov in dve sestri. Eden, Anton, je postal nadučitelj na Remšniku, domače pose-

*) Glaser se je dosledno pisal Karol.

stvo pa je po očetovi smrti dobil brat Pavel, dočim je brat Henrik imel posestvo v Zg. Hočah, št. 23, kjer je bival Glaser zadnja leta in si tam uredil udobno stanovanje.

Kot deček je videl razmere doma lepo urejene, videl je vzorno zakonsko življenje staršev in vse to je vplivalo nanj, da je postal zgodaj resen in reden.

Osnovno šolo je pohajal v Hočah, kjer mu je sreča naklonila izbornega učitelja Mihaela Bučnika (Vučnika). Ta se je za pridnega in nadarjenega dečka zavzel, ga na razne načine odlikoval, da je n. pr. bil v njegovi odsotnosti reditelj v nižjih razredih, kar mu je silno dvignilo samozavest. Tudi tedanji provizor Rath se je zanimal zanj in tako so merodajni krajevni činitelji sklenili, da pojde mali Karol študirat za gospoda. Učitelj ga je v 3. razr. posebe poučeval, obenem pa ga vpisal kot privatista v 4. nemški razred v Mariboru. V šolskem letu 1856/57. je deček opravil privatne izpite, vsak tečaj z odliko, kakor je v Spominih vestno zabeleženo.

Oddaljen od šole, ni hodil opoldne domov, temveč si je nosil za obed košček kruha in včasih malo sadja. Tako se je zgodaj navadil na skromnost in zmernost. V knjižnici domačega dekana drja. Antona Murka je dobil knjigo Haupt - Smoler, Pjesnički hornych a del'nyh Łužiskich Serbow, ki so napravile nanj trajen vtis.

V gimnaziji (1857/58—64/65).

V gimnazijo je vstopil na jesen 1857. Prvošolcev je bilo 87, tako da so jih razdelili v dva oddelka. V obeh tečajih je bil Glaser v I. a primus, kakor je bil v I. b primus Sernetz Josef iz Slov. Bistrice (poznejši dr. Josip Sernec) in Turner Paul secundus. Koncem leta se je v lepi dvorani Brandisovega gradu praznovala stoletnica obstoja mariborske gimnazije. Ko so po končanem sporedu razdelili po takratnem običaju najboljšim učencem nagrade, je bil prvi poklican naš Glaser in dobil knjigo. Šentpetrski župnik Marko Glaser je nato pristopil k njemu, ga pohvalil in mu obljubil, da mu bo plačeval stanovanje, kar je delal šest let. Hrano pa je dobival deloma z doma v naravi, od tretjega leta pa pri domačem graščaku Feyrerju, ki je zaradi svojih otrok bival v šolskih mesecih v mestu. Tako je imel že v mladosti gmotne skrbi, ki se je z njimi otepal pravzaprav vse življenje.

Izmed profesorjev se je poleg ravnatelja Adolfa Langa posebno rad spominjal obeh narodnih buditeljev in pisateljev Davorina Trstenjaka in Božidara Raiča, s katerima ga je pozneje vezalo iskreno prijateljstvo do smrti. Poučevala sta verouk in slovenščino. Drugi slovenski profesorji so takrat bili Josip Šuman (Glaser obžaluje, da je tega odličnega vzgojitelja imel samo eno leto), nadalje Maks Pleteršnik, Viktor Lipež, Janez Majciger, Jurij Matjašič, tako da je na gimnaziji vladal svež naroden duh. L. 1860. je Raič objavil v »Novicah« (p. 219 in 227) članek Slovenščina in srednje učilišče v Ma-

riboru, nato pa skupno z Majeigerjem, Šumanom in Lipežem poslal na ministrstvo spomenico za ustanovitev slovenske nižje gimnazije. Raič in Lipež sta za tako »predrznost« dobila migljaj, naj si gresta iskat kruha drugam; prvi je šel zopet duše past k Sv. Barbari v Haložah, kamor ga je v poznejših letih hodil Glaser tako rad obiskovat, drugi pa se je za stalno odselil na Hrvaško, le v pokoj je prišel na Vransko, kjer je tudi pokopan.

Glaser se je zgodaj zavedel svoje narodnosti, posečal je čitalnico in njene veselice, kjer je nekoč (najbrž ob znameniti obletnici 3. avg. 1862) videl slavna prvaka Bleiweisa in Tomana. Veliko je tudi čital, najbolj pa so ga zanimali Trstenjakovi spisi, kjer je večkrat videl tajinstveno kratico sansk. Ko je zvedel, da pomeni to sanskrt, tisti starodavni jezik, ki je nekak ključ do vseh drugih indoevropskih jezikov, se ga je polotila goreča želja, posvetiti se nekoč popolnoma temu edinstvenemu jeziku. Svoj namen je razodel razredniku Vielhaberju, ki ga je poučil, da je pot k temu visokemu cilju za revnega dijaka edino ta, da doseže najprej gimnazijsko profesuro v kakšnem vseučiliškem mestu in postane obenem privatni docent. Sreča je hotela, da je l. 1863. v šestem razredu dobil ustanovo Terezije Mägerl, letnih 89 for. 59^{1/2} kr, ki je veljala tudi za vseučilišče. Ta ustanova je določila njegovo življenjsko pot, po njej je štel svoje obletnice. »Sklenil sem, da ne bom duhovnik, nego da hočem biti štajerski Čop in delati Slovencem čast«. (24 Tu.) Začel se je vsestransko pripravljati. Ker mu je častitljivi korar M. Glaser, ko je zvedel, da hoče njegov podpiranec postati filozof, odtegnil nadaljnjo podporo, je moral za stanovanje odslej sam skrbeti, zraven pa je še hotel zbirati sredstva za visoko šolo. In tako je poučeval v osmem razredu po štiri(!) ure na dan, s čimer si je zdravje še bolj zrahljal. Toda prihranil si je za takrat znatno vsoto 100 for, ki jih je namenil za prvo leto na vseučilišču. Pridno se je začel učiti tudi tujih jezikov. Francoščine se je naučil tako temeljito, da je kot profesor ponovno poučeval ta jezik v nižjih in celo srednjih razredih. Istotako se je učil italijanščine, češčino pa je poslušal v neobveznem tečaju, ki ga je eno leto imel na gimnaziji prof. Leop. Konvalina.

Maturo je delal začetkom avgusta 1865. Med 25 rednimi maturanti so bili vsi odlikaši Slovenci: Firbas, Glaser, Miglič, Serneck, Šantl.

Na vseučilišču na Dunaju (1865/66—67/68).

Po maturi je šel na Dunaj. Gmotno je bil za silo pripravljen: prihranjenih je imel 100 for in ustanova mu je dajala skoro isto vsoto. Za 2. in 3. leto pa mu je dr. Dominkuš v Mariboru posodil na očetovo poroštvo po 100 for. S to vsoto, približno 20 for mesečno, je moral izhajati. Natančno je imel razdeljen vsak krajcar, kajti treba je bilo s tem plačati stanovanje, hrano, obleko in še vožnjo tje in nazaj. Šlo mu je včasih silno trdo. Večkrat pravi,

da je imel »mrzel obed v gostilni pri solncu«. Vse to pomanjkanje mu je želodec in črevesje oslabilo tako, da so ga nekoč (dec. 1866) prepeljali v bolnico, kjer je le počasi okrevail. Bolezen se mu je ponovila še v Ptuj^u dec. 1872 in šele gorenjski zrak v Kranju jo je popolnoma izlečil.

Na vseučilišču si je izbral slavistiko in klas. filologijo. Poslušal je Miklošiča, Bonitz^a, Vahl^{ena}, Hofman^a in Hartel^a. Ker ni imel nikogar, ki bi ga poučil, kako se je treba lotiti študij, in ga opozoril na važno delo v seminarjih, je kljub marljivosti napravil potrebne izpite zelo pozno (1871 in celo 1876).

Pridno se je udeleževal tudi narodnega gibanja slov. dijaštva, vendar nikjer ni silil v ospredje. Dobro se je še pozneje spominjal Jurčiča, Celestine, Brezovarja (ki je bil profesor v Kursku v Rusiji in ga je zopet videl po 30 letih zdravega in premožnega). Vsa tri leta je bil ud slovanskega pevskega društva, ker je bil nenavaden ljubitelj glasbe že od mladih nog skozi celo življenje. Hodil je tudi na literarne večere, ki jih je vodil Stritar. Tam je leta 1867. predaval o lužiških srbskih narodnih pesmih, kar je Jurčiču tako ugajalo, da ga je pozneje v Mariboru prosil, naj to napiše za podlistek »Slov. Naroda«. Toda Glaser predavanja že ni več imel.

Domači učitelj (1868/69) in narodni buditelj.

Kakor mnogi drugi, je tudi Glaser, ko je po takrat veljavnem triletnem dosegel absolutorij na vseučilišču, postal najprej domači učitelj, in sicer pri grofu Brandisu, lastniku mariborskega gradu. Poučeval je najmlajšega sina Karla in dobival za to poleg hrane in stanovanja še 10 for na mesec. Bila je to revna aristokratska rodbina, ki mu niti plače ni redno dajala, skrbno pa je pazila na fin zunanji nastop. Takrat je Glaser do dobrega spoznal problematičnost takih rodbin in to ga je še bolj utrdilo v njegovem demokratičnem mišljenju in ga navezalo na preprosto ljudstvo. Njegova sošolca dr. Turner in dr. Firbas sta imela kot domača učitelja več sreče, on pa je bil vesel, da je leto poteklo.

V tem času se je vedno bolj udeleževal narodno in politično. Za »Slov^{enski} Narod« je pisal podlistke, zlasti prevode iz češčine, n. pr. Črni kabinet. Ker je posebno ljubil glasbo, ki mu je bila v poznejšem življenju večkrat poleg vede edina tolažnica, je vedno rad sodeloval v čitalnici kot pevec — petje je takrat vodil Ivan Miklošič, brat slavnega slavista — in se je udeležil vseh koncertov, enega v Ptuj^u, drugega v Hočah na Jurjevo nedeljo. Tamkajšnji župnik dr. Anton Murko je čitalničarje imenitno pogostil, nato pa so še šli na Glaserjev dom, kjer je bila krčma. Na povratku so bili od političnih nasprotnikov napadeni, nekateri celo ranjeni, napadalci pa so po takratni navadi ostali neizsledeni.

Glaserjeva domača občina Pohorje je bila že v tistem času precej zave-

dna, deloma, ker je bila nekoliko odmaknjena od glavne prometne žile, po kateri se je širila germanizacija, gotovo pa je tudi Glaser imel svoje zasluge. Domači dekan Sagaj je v svojem nagrobnem govoru omenil, da je Glaser že kot dijak z dvema hočkima tovarišema delil med ljudi Slomškove, Mohorjeve in druge slovenske knjige, da bi se ljudje privadili slovenskemu čitanju, in da je mnogo občeval s kmeti, pastirji in hlapci, se z njimi pomenkoval ter jih narodno budil. Vsi so ga spoštovali in radi imeli. Večkrat je nastopal kot govornik v domačih društvih, v nedeljo pa se je rad pomešal na koru med pevce ter jim pomagal pri petju.

L. 1869. je agitiral pri volitvah za državni zbor, zmagala pa sta nemška kandidata, stotnik v p. Seidl in mož radvanjske graščakinje, bivši nadporočnik Brandstetter. Tega je imel v mislih dr. Jos. Vošnjak v svoji (Mohorjevi) povesti »Navzgor-navzdol«, kjer nazorno opisuje takratne politične razmere.

Suplent v Leobnu in Celju (1869/70—71/72).

Prvo službo kot suplent je dobil Glaser na deželni nižji realni gimnaziji v L e o b n u v šol. l. 1869/70. Poučeval je latinščino in nemščino v I., francosščino v III. in IV. razredu ter stenografijo kot prosti predmet. Njegov ravnatelj je bil admontski benediktinec dr. Fuchs, »poštenjak skozi in skozi, to je bil prvi in zadnji ravnatelj, ki mi je bil odkritosrčno naklonjen«. (Sp. 18.) V uporabnostnem izpričevalu hvali Glaserjev »miren nastop, dobro metodo, izbrano dikcijo in jako dobre učne uspehe«. Zdi se, da se je Glaser tam dobro počutil in v lovski družbi uganil marsikatero veselo.

Naslednji dve leti (1870/71 in 71/72) je služil v C e l j u. Njegov ravnatelj je bil Jos. Premru, ki so ga dijaki imenovali Jugurtho. Med profesorji so bili nekateri originali, tako Hluščik, rojen Čeh, pozneje renegat, ki si je pridobil mnogo zaslug za ureditev mestnega parka; drugi je bil Orešek, ki je svojemu učencu Vrečku robato prorokoval, da ne bo iz njega nikoli nič, pa je postal poznejši Wretschko celo njegov nadzornik in kadar je prišel v Celje nadzirat, je svojega bivšega učitelja in krivega proroka vedno prvega »počastil«.

V Celju je imel med učenci poznejšega slavnega stenografa Antona Bezenška in pesnika Antona Aškerca. Najstarejši njegov živeči učenec utegne biti šol. svetnik Franc Jerovšek v Mariboru, ki se Glaserja dobro spominja, da je bil živahen učitelj in eleganten mož, hodil navadno lovsko oblečen ter nosil po zimi črno kučmo.

L. 1871. je napravil delni izpit iz klasične filologije za nižjo gimnazijo, nakar se je začel potegovati za definitivno službo, ker je bilo takrat mnogo mest razpisanih. Že v avgustu istega leta je bil imenovan za Novo mesto. Ko pa mu je štajerski deželni odbor ponudil po poslancu Hermanu deželno službo v Leobnu ali Ptuj, se je odpovedal Novemu mestu in se odločil za Ptuj,

dasi je bila tam samo nižja realna gimnazija. Mikalo ga je namreč v Ptuj, ker je tam živel znani jezikoslovec Oroslav Caf, čigar učene družbe se je veselil. Pa tudi svojemu domu v Hočah je bil bliže.

Profesor v Ptuju (1872/73—74/75).

In tako je prišel v Ptuj, kjer je stalno občeval s čudaškim učenjakom Cafom. Ta se je brez počitka bavil samo z jezikoslovjem, tako da je popolnoma odmril vsemu drugemu in se mu je nazadnje omračil um. Dne 3. julija 1874, ko so ga hoteli odpraviti v graško umobolnico in ga je Glaser hotel spremljati, si je v neopazovanem trenutku sam s strelom končal življenje. (2 Šeg.) Glaser mu je napisal obsežen življenjepis v podlistku graške »Tagespost«, kjer je med drugim izrazil misel, da bi Caf ne bil nikoli tako žalostno končal, ko bi bil živel kot vseučiliški profesor in pa v srečnem zakonu. Učenjak potrebuje, tako je izvajal Glaser, znanstvenega okrožja, kjer živi samo svojemu znanstvu, odmaknjen posvetnemu trušču, obdan od obožajočih ga učencev, ves blažen v odkrivanju novih resnic. Tako si je pač Glaser predstavljal svoje lastno bodoče življenje, a usoda je odločila drugače.

Z veliko vnemo se je Glaser v Ptuju udeleževal narodnega dela. V čitalnici je bil eno leto tajnik, dve leti podpredsednik, vsa tri leta pevovodja. Eden njegovih takratnih učencev, nadučitelj Janez Reich, je po skoro petdesetih letih v mariborskem »Taboru« (13. jan. 1927) zapisal, da je Glaser mnogo žrtvoval, ko je izbrane dijake večkrat na teden vabil k sebi, jih vezbal v petju, pri tem pa še uprav slovansko pogostil. Pod njegovim vodstvom da so dijaki večkrat zapeli v čitalnici. Za njegovo narodno vzgojo da so mu bili vedno hvaležni. Med drugimi so bili tam njegovi učenci župnik F. S. Segula in dvorni svetnik dr. Toplak, ki ne more pozabiti, kako je znal Glaser učence dvigati. Težje stvari da je vedno tudi slovenski tolmačil. Vseuč. profesor Matija Murko ni bil njegov učenec, spominja se pa, da je bil prof. Glaser znan po svojem učenem etimologiziranju.

Tudi v Ptuju je poleg latinščine učil francoščino. V prvem razredu je imel nekoč 59 dijakov, kar ga je slabotnega in bolnega zelo izmučilo. Zato si je želel, posebno še po Cafovi smrti, zopet drugam, kjer bi razredi ne bili tako prenapolnjeni, zlasti pa je imel namen, slediti takratnemu pozivu ministrstva, ki je obljubljalo razne ugodnosti srednješolskim profesorjem, ki bi se pripravljali za vseučiliške stolice.

Profesor v Kranju (1875/76—febr. 77).

Glaser je prosil za premestitev v Kranj, kamor je prišel na jesen 1875. Tam je bilo v vseh štirih razredih samo 67 dijakov. Počutil se je dobro in upal, da bo odtod prišel svojčas v kako večje duševno središče. Usoda je ho-

tela, da si je po 20 letih želel nazaj v Kranj, a niti tega ni mogel doseči. Med tovariši je posebno vzljubil prof. Toma Zupana (v Kranju prof. 1867—79), s katerim si je še dolgo dopisoval. Z navdušenjem se je poprijel dela, znanstvenega in narodnega. Meseca marca 1876 je opravil še dopolnilni profesor-ski izpit iz grščine in slovenščine za višje razrede, tako da je bil prekomerno usposobljen. Takoj nato se je vrgel na učenje litvanščine in že 18. julija, torej po treh in pol mesecih, napravil kolokvij pri prof. primerjajočega jezikoslovja Joh. Schmidtu (ki ga je Glaser opisal v »Vestniku« 1874 p. 6) v Gradcu, ki mu je v izpričevalu potrdil »priznanja vredno znanje litvanskega jezika, pridobljeno z zasebnim učenjem, in da je njemu predložene neznane litv. tekste gladko prevajal«. Takoj nato se je z vso vnemo lotil zopet sanskrta, dočim se je s primerjajočim jezikoslovjem bavil že od l. 1872. Obenem je pripravil za gimnazijsko izvestje 1876 razpravo: »Über die Prothese im Griechischen, Romanischen und Englischen«, ki pa ni izšla, ker se je ravnatelj prepozno pobrinil, da bi si tiskarna oskrbela črke za starosl. polglasnika. Toda Glaser je hitro napisal v zameno prevod Ploetzove francoske slovnice I. del, ki je bila takrat najbolj na glasu.

Istočasno se je udeleževal tudi narodnega dela. Komaj je prišel v Kranj, so ga čitalničarji naprosili, da jih uči petja. Začel jih je vaditi 4. novembra 1875 po 2 uri na teden pa so priredili tri koncerte: 26. decembra 1875, 16. marca in 15. junija 1876^{1a)}. Pevcev je bilo v začetku 8, končno 24. Drugo leto je prevzel vodstvo petja novodošli uradnik Majdičevega mlina Trdina, Glaser pa je nadalje sodeloval kot navadni pevec. Ustvaril si je med meščanstvom in uradništvom, ki je bilo oboje še v precejšnji meri germanofilsko, uvaževan položaj, čeravno je bil na glasu kot neustrašen narodnjak. Le ravnatelj mu ni bil naklonjen. Glaser pa je mislil le v bodočnost in vlagal prošnje za študijski dopust.

Prvo prošnjo za dopust (doslovni prevod Sp 31—37) je vložil 7. junija 1876. Skliceval se je na letno poročilo ministrstva iz l. 1874., kjer ministrstvo obžaluje nedostatek akademičnih moči, posebno za primerjajoče jezikoslovje, ko na 6 avstrijskih vseučiliščih ni niti enega privatnega docenta za to stroko in da hoče vlada »po možnosti skrbno gojiti obstoječe kali.«²⁾ Glaser prosi za enoletni dopust, da bi se v Lipskem pripravljaj za to stroko. Prilaga vsa izpričevala, poziva se na svoje znanje jezikov in našteva svoje razprave in članke, omenja svoje prevode iz češčine in ruščine in navaja, da rojaki med maloštevilnimi domačimi jezikoslovci imenujejo tudi njega.

Kot dopolnilo k tej prošnji je vložil 1. septembra i. l. novo prošnjo, kjer se ponudi, da plača sam suplenta za sebe, in sicer Josipa Pravdiča, ki je že

^{1a)} SN 1876, 147.

²⁾ Državni zbor je bil dovolil naučnemu ministru 50 tisoč for za izobrazbo vseučiliških profesorjev.

eno leto služil, a je zdaj brez službe. Obenem prosi podpore 100 for za pot iz Kranja v Lipsko in za kolegnino.

Kazensko premeščen.

Kot odgovor na obe prošnji pa je kakor blisk iz jasnega dospel 10. februarja 1877 ministrski odlok, naj nemudoma odrine na gimnazijo v Weidenau na pruskošlezijski meji.

Kako je do tega prišlo, pripoveduje v Spominih str. 41.: »Bil sem nekega dne v Ljubljani ter od Jurčiča izvedel, da je prišla brzojavka: ‚Alimpić³⁾ bombardira Aleksinac.‘ Na večer v Kranj prispevši z zadnjim vlakom, sem v krčmi pri Jahaču zbranim gostom povedal to, seveda ne na kak slovesen način, nego kakor se pripovedujejo novice. Vsi so bili veseli, da so se Srbi vzdignili. O meni se je pa pripovedovalo, da sem v šoli čital to brzojavko, kar seveda ni bila istina.«

Bila je to za Kranj senzacija prvega reda in značilno je, ko je Glaser 15. februarja⁴⁾ odhajal, da je bil edini Tomo Zupan, ki si ga je upal spremiti na kolodvor. Svojo selitev iz Kranja v Weidenau je opisal v podlistku Sl. Naroda in še mnogo let pozneje so se znanci spominjali na ta opis, ki je bil poln sarkazma. Med potom se je na Dunaju oglasil v ministrstvu ter šel naravnost k ministru Stremayerju, ki mu je na vprašanje, zakaj mora baš on tako daleč v izgnanstvo, cinično odgovoril: »Zato, ker ste samec, ki lahko svoje reči hitro pobere.« V ostalem pa ga je napotil k referentu min. svetniku Križeku, ki mu je gravitetično pojasnil vzrok premestitve: »Sie sind national zu über-spannt, wobei die Gediegenheit des Unterrichtes leidet, ungerecht gegen die deutschen Studenten und grob bei den Konferenzen.« Glaser je mirno odvrnil, da bo točko za točko ovrgel v spomenici na ministrstvo. To je iz svojega novega službenega mesta tudi storil. Spomenica (doslovno v Sp. 43—48) je naslovljena na Njegovo ekscelenco. Odkrito in moško prizna, da je naroden, kakor to mora biti vsak pošten in omikan Slovenec, vendar se ni nikdar silil v ospredje. Kot življenjski cilj da si je postavil, postati avstrijskim ali vsaj južnim Slovanom zastopnik indologije in primerjajočega jezikoslovja. Njegovo šolsko delo je ocenil v Leobnu, Celju in Ptujtu šolski nadzornik Nemec Holzinger povsod ugodno. Ko je zapuščal ptujsko gimnazijo, je obžalovala celo graška Tagespost, da tako »bewährte Lehrkraft« teži iz Ptuja in da ga naj skuša deželni odbor pridržati. Krivičnemu biti proti nemškim dijakom v Kranju je težko, ker takih tam ni. Očitek surovosti pri konferencah pa da je

³⁾ Ranko Alimpić (1826—82), srbski general, v vojni 1876 poveljnik Drinskega kora.

⁴⁾ SN 1877 je 20. febr. prinesel uvodni članek: Zopet en slovenski profesor ex offio na Nemško prestavljen. — Gimn. izvestje, Kranj 1877, ima suho notico, da je Glaser premeščen v Weidenau in zanj postavljen suplent Jos. Pravdič.

vzniknil iz brezpomembnega dogodka: profesor risanja je nepravilno napadel pri konferenci odsotnega tovariša, Glaser ga je zavrnil in prosil ravnatelja, naj napravi red, kar da mu je ravnatelj očitvidno zameril. Omenil je dalje, kako se je okrajni politični komisar Jagrič v Kranju zanj zavzel, češ da obžaluje njegovo discipliniranje, ko Glaser ni storil nikomur nič žalega in se je v Kranju ves čas vedel tako kakor malokateri profesor. (Kratko nato, pripominja Glaser, je bil Jagrič premeščen.) Na kratko: vsi očitki so neosnovani, zato prosi za rehabilitacijo: premestitev v Maribor ali Celje, Celovec, Gorico, kjer se poučuje tudi slovenščina, ali pa v kako vseučiliško mesto, Inomost ali pa Černovice, predvsem pa za enoletni dopust, da se na kakšni nemški univerzi usposobi za sanskrt in primerjalno jezikoslovje.

Glaser je slutil iz raznih znakov, da je ovadba delo ravnatelja Kroba. Spomnil se je, da ga je ravnatelj nekoč poklical pred se, češ, zakaj da govori proti vladi. Glaser je bil namreč nekega večera v slovenski družbi rekel, da se minister Andrassy strašno moti, če misli, da bo s kompanijo vojakov in z godbo ukrotil Bosno. To nedolžno in kakor se je izkazalo, resnično opazko je slovenski profesor zanesel ravnatelju na uho. In ko je na to prišel šolski nadzornik Janez Šolar (1871—1879 v tej službi na Kranjskem) nadzirat v Kranj, je njegova konferenca trajala dve uri in je cele pol ure »zdeloval« ubogega Glaserja, ki je dobro videl, kako ravnatelj pri tem uživa. Glaser je bil prepričan, da je ravnatelj porabil to neugodno oceno in še druge njegove »grehe« in ga na Dunaju očrnil. Za ravnateljevo animoznost je značilno, da mu pri odhodu iz Kranja sploh ni hotel dati nobenega uporabnostnega izpričevala in se je šele končno udal, toda ni napisal nobene priznalne besedice o službovanju. In ko je Glaser iz Weidenau-a prosil ravnatelja Kroba, naj mu potrdi, da so očitki proti njemu neresnični, mu tega ni hotel storiti. (Pismo Glaser T. Zupanu 24. marca 1877.) Slovenska javnost je vedela, da je vlada Glaserja samo zaradi njegove narodne odločnosti tako kruto udarila, zato mu je naklonila svoje simpatije. (M. Murko v pismu 27. XI. 33.)

Zelo se je skrbel za Glaserjevo usodo njegov nekdanji profesor Dav. Trstenjak, takrat župnik v Ponikvi, ki poroča 5. marca 1877 Tomu Zupanu, kaj vse je ukrenil v tej stvari, in poizveduje o podrobnostih. Odgovor Zupanov je ohranjen v konceptu na istem pismu in se tam Zupan izredno laskavo izraža o Glaserju. Tu omenja, da je bila v Kranju govorica (ki so jo Glaserjevi prijatelji iz oportunističnih razlogov sicer prikrivali, ki pa je bila po Glaserjevem značaju več ko verjetna), da je namreč prof. Glaser v šoli čital in razlagal srbske telegrame in navdušeno govoril o hrabrosti srbske vojske. (Prim. še beograjsko Politiko z dne 27. junija 1931 in pismo 33. Turnerju 12. januarja 1913.)

Tako je postal torej tudi Glaser eden izmed »profesorjev mučnikov« (Šuman, Pajk in Šuklje), toda tem trem je vlada pozneje bogato nagradila svoječasnno »pomoto«, samo Glaser je ostal pozabljen.

Tri leta prognanec na severu (Weidenau) (febr. 1877 — febr. 1880).

Weidenau, njegovo novo službeno mesto, leži tik ob pruski meji v Šleziji. Tje je prišel v soboto 17. februarja 1877 zvečer, ustavil se v gostilni Jung, ki je bila v II. nadstropju vsa razsvetljena. Med večerjo prideta k njemu dva gospoda, ki sta uganila, da utegne tujec biti novi premeščeni profesor. Povabita ga v družbo tamkajšnjega kazina, predsednik ga predstavi družbi in mu izreče srčno dobrodošlico. Glaser se zahvali za nepričakovan sprejem in obljubi, da bo radevolje sodeloval kot pevec in glasbenik. To je bil zanj dober začetek in res se je tudi ves čas dobro imel. Tudi služba je bila kaj lahka. Mladina marljiva, razredi majhni: v 5. razredu, kjer je imel latinščino in grščino, je bilo 13 dijakov, v 4. pa, kjer je učil francoščino, je bilo celo samo 5 učencev. Le z ravnateljem ni dobro izhajal. Ta je bil namreč premalo — birokrat. Vlog (n. pr. potnih računov) ni odpošiljal, konferenc ni skliceval, bilo ga je treba dregati, kar je moral opravljati senior Glaser. Red je končno napravil nadzornik Schreyer, ki je poslal ravnatelja v »zasluženi« pokoj, na njegovo mesto pa je prišel iz Gradca dr. Georg Lukas in voziček je zopet stekel.

Življenje je bilo tam zelo po ceni, zato si je nabavil potrebnih knjig za indologijo (Rgveda 1015 spevov), plačal stare dolgove in še prihranil denar za počitniška potovanja.

Prve počitnice (1877) je preživel v Zagrebu in prosil za eno razpisanih mest kje na Hrvaškem, med drugim v Varaždinu. Predstavljal se je mero-dajnim osebam in čakal rešitve. Med tem je delal izlete v Sisek, Jesenovec, Lipik in dalje do Stare Gradiške. V Zagrebu je občeval s svojim nekdanjim učencem Antonom Bezenškom, nadalje s Franjem Marnom, Valjavcem in Ze-pićem. Ko je bilo do konca počitnic čakanje zaman, se je žalosten vrnil v Weidenau.

Druge počitnice (1878) je prebil v Berlinu. (Gl. T. Zupanu 17. julija 1878 in 6. januarja 1879). Mesto je napravilo nanj velik vtis. Vsak dan je hodil po muzejih, galerijah, gledališčih, po nekaj ur pa je čital rgvedske slavonspeve. Predstavil se je tudi Jagiću in indologoma Weberju in Zimmermannu. V svojih Spominih podrobno opisuje življenje v mestu in razne izlete (Swine-münde).

V počitnicah 1879 je šel v Tübingen, ker je bil v Berlinu zvedel, da tra-jajo tam predavanja še do srede avgusta. Prišel je tje preko Prage, kjer je ostal dva dni, nato se je peljal skozi Nürnberg in Stuttgart v Tübingen, kjer je bil 4 tedne. Na vseučilišču je poslušal Rudolfa Rotha (primerj. zgod. ver-stev in rgvedski slavonspevi), pri prof. Geldnerju pa o Avesti. Zanimivo je po-pisal v Slov. Narodu (jul. 1879. prepis v Sp. 82—94) to malo vseučiliško mesto, ki ima poleg raznih znamenitosti še več primitivnosti, tako da se nam Slo-vencem ni treba pred to nemško »kulturo« sramovati (povsod vidimo Glaser-

jev narodnovzgojni namen), ko n. pr. pravi, da nimajo zimskega gledališča, letno pa je v nekem bivšem — hlevu; ali pa, da so »hiše, ki imajo vsako nadstropje po 5—6 palcev nazven napuščeno, tako da so te ozke ulice videti enake starim, posušnim baburam, ki si v silni zgovornosti jezike brusijo.« Pač pa hvali vseučilišče, ker živijo dijaki tam v tesnem stiku s svojimi profesorji. Tako ima prof. Roth, najboljši poznavalec staroindske dobe, navado, da povabi včasih svoje dijake k sebi na obed in se z njimi pogovarja. Tudi Glaser je imel tako priliko. Posebno hvali na njem, kako je ta veliki učenjak zadovoljen z bivanjem v majhnem mestu, »naša mladina pa sili samo v velika nemška mesta, domača gnezda pa prepušča tujim ptičem. Narodni reči presneto malo koristi, če je kdo častno imenovan v kakšno nemško mesto.« — Nazaj se je vozil preko Monakovega, kjer je ostal tri dni, nato je med potom pogledal k staršem v Hoče, potem je odrinil preko Dunaja in Olomuca v svoj Weidenau.

Iz pisma T. Zupanu 20. junija 1878 zvemo, da se je začel učiti ruščine in je nameraval v počitnicah 1879 iti v Moskvo, ker je hotel rezultate svojih staroindskih študij in primerj. jezikoslovja objavljati v ruščini, ko ni bilo upati, da bi jih sprejela Jugoslavenska akademija.

Svoje bivanje v Weidenau-u je smatral za prognanstvo, ki ga je treba nositi resignirano kakor Diogenes in čakati boljših časov. Sicer pa je vedno prosil stran in obenem za študijski dopust. Zadovoljen bi bil z mestom, ki ima zdravo podnebje, na pr. Celje in se ponudil, da se v slučaju dopusta odpove dve leti službeni dokladi v prid svojemu namestniku (T. Zupanu 20. junija 1886). V vseučiliško mesto pa bi rad prišel že kot dobro podkovani indolog.

Koncem prvega polletja 1879/80 je bil rešen severa, zato so ga pa vrgli na skrajni slovenski jug, v Trst. Da so ga šlezijski Nemci radi imeli, vključno temu, da je vedno silil od njih in ni nikdar skrival svoje narodnosti, se vidi iz lepe odhodnice 1. februarja. Dolga vrsta ljudi ga je daleč iz mesta spremljala, domače novine Jägerndorfer Zeitung 1880 Nr. 37 pa so prinesle čedno notico njemu v slovo. In ko je bil Glaser že v Trstu, je še dobil diplomu, da ga je društvo Kasino 21. marca 1880 izvolilo za svojega častnega člana.

Delo in borbe v Trstu (febr. 1880—jul. 1901).

Tretjino svoje službene dobe je imel Glaser za seboj, ko je prišel od trdih Nemcev, s katerimi je pa prav dobro izhajal, februarja 1880 na vroča tržaška tla, kjer so med meščanstvom vladali italijanski iredentisti, v upravi nemški birokratje, med obema pa je krepko poganjal slovenski proletariat s tenko plastjo domače in priseljene inteligence. Tu mu je bilo sojeno, da dosluži ostali dve tretjini svoje dobe in da postavi po letih pripravljanja čvrste temelje vsestranskemu delovanju, da pa tudi doživi največja razočaranja.

Šele v Trstu mu je uspelo, da je dosegel tako zaželeni sanskrtski dokto-

rat, ki bi mu naj odprl pot do vseučiliške stolice, v Trstu je spisal glavno svoje delo, Zgodovino slovenskega slovstva, udejstvoval se v kulturnih in političnih društvih, tu je razvil razsežno prevajateljsko delovanje in — last not least — ustvaril si je domače ognjišče.

Najvažnejši delokrog pa, kjer mu nihče ne krati velikih zaslug, je bila šola. Komaj je prišel na tržaško gimnazijo, je videl, kakšna pastorka je tam slovenščina. Že l. 1881. je politično društvo Edinost poslalo spomenico na ministrstvo, da bi se slovenski pouk razširil, toda zaman. Zato je Glaser sestavil novo spomenico (besedilo v Sp. 158—172), ki jo je društvo Edinost na občnem zboru v Katinari v jeseni 1884 odobrilo in sta jo podpisala predsednik Iv. Nabergoj in tajnik V. Dolenc. V začetku opozarja spomenica na krivice, ki jih dela vlada s tem, da rešuje narodno vprašanje pri vsakem narodu drugače: Poljakom je dala največ, Čehom že manj, najmanj pa Slovincem in še to v vsaki deželi drugače. Dočim je povsod drugod obisk slovenščine za Slovence obvezen, še celo na Koroškem so za 67 dijakov štirje tečaji, na Kranjskem so v spodnjih štirih razredih vzporednice s štirimi predmeti v slovenščini, je v Trstu sedaj 117 slovenskih dijakov (med 403) še vedno stlačenih samo v tri kurze, ki so povrh še neobvezni, in je v prvem kurzu učni jezik nemški ter so učenci tudi Italijani in Nemci, torej isto stanje, kakor je bilo l. 1872., ko je bilo na gimnaziji vseh slovenskih dijakov samo 29. Krivično razmerje v škodo Slovincem se kaže v tem, da je za Nemce 26 tedenskih ur v nemščini, za Italijane 14 ur v njih materinščini, za Slovence pa samo 6. Zato se predlaga, naj se predvsem tedanji drugi kurz razdeli v dva, posebno ko se je prof. Glaser ponudil, da bo en oddelek zastonj poučeval, nadalje da bodi slovenščina za Slovence tudi v Trstu obvezna, in sicer za vsak razred po 2 tedenski uri, če se vsaj trije Slovenci oglasijo. Končno spomenica z vso odločnostjo naglaša, da imajo slovenski profesorji isto pravico do narodnega udejstvovanja kakor nemški in italijanski in se torej ne smejo že zato nazivati nacionalni hujškači.

Vlada je dobro vedela, kdo je duševni oče tej ostri spomenici, in je tržaški namestnik Pretis nameraval Glaserja disciplinirati, pa je to odvrnil Nemec dr. Gnad, ki je bil obenem nadzornik za slovenski pouk. Ta je uvidel upravičenost slovenskih zahtev, obenem pa spoznal, da spada semkaj slovenski nadzornik, zato je prosil za razrešitev, nakar je bila ta naloga poverjena dne 21. septembra 1885 dotedanjemu dež. šol. nadzorniku vitezu Klodiču. Ta je prišel kar v začetku šolskega leta nadzirat in uspeh je bil, da se je po Glaserjevem predlogu drugi kurz razklal na dvojce. V prvem je učil suplent Pokorn (pozneje dolgo let profesor v Mariboru), v ostalih treh pa Glaser. Tako je ostalo tudi drugo leto 1886/7. V naslednjem letu pa se je popolnoma v Glaserjevem smislu, toda na predlog nadzornika Klodiča, otvorilo kar osem kurzov. Poleg teh je še obstajal nemško-slovenski kurz. Tako je torej Glaser

srečno izbojeval slovenščini zmago. Od l. 1889/90 je poučeval sam slovenščino v vseh osmih razredih.

In kako je poučeval! Bil je svojim dijakom ne samo dober učitelj, ki je želel, da učenci po končani gimnaziji odnesejo v življenje veselje do slovenskega slovstva, bil je tudi kakor dober pastir, ki je imel vsakega slovenskega dijaka v evidenci in je budno pazil, da se mu ne izgubi. Le z veliko ljubeznijo in z imponujočim znanjem jih je mogel v teh neobveznih (!) kurzih obdržati. Če je zvedel, da njegovemu dijaku v kakšnem predmetu slaba prede, ga je vzel k sebi na stanovanje in ga pripravljaj, seve zastonj. Še gmotno jih je podpiral v kljub skromni svoji plači. V višjih razredih jih je navduševal, naj se poskusijo kot pisatelji in umetniki, pri čemer jih je svaril pred kozmopolitizmom. Najprej naj proučijo svojo zemljo, svoj narod, potem šele naj pogledajo k velikim tujim narodom. Iz domače zemlje naj vzniknejo sadovi slovenskih pisateljev in umetnikov, potem bodo mogli prodreti preko domačih mej na poprišče mednarodne kulture, prej pa nikakor ne. (Slovan 1903, p. 350.)

Da bi jih navadil domače slovstvo samostojno presojati, jim je dajal tuptam za domače naloge, da je moral kdo kako večje delo proučiti in samostojno oceniti. Teme so se tikale v glavnem narodnih vprašanj. Šolska oblast je videla v tem politiko in Glaser je dobil za to rodoljubno delo »svarilo« (Verweis)!

Spomina vreden je spor, ki ga je imel Glaser l. 1895. s tržaškim ordinariatom. V Trstu je bil škof Dobrila ustanovil dijaško semenišče, odkoder je prihajalo največ učencev v slovenske tečaje. Ko pa je postal vodja semenišča slovenski odpadnik mladi duhovnik Vincenc Masten, je obisk tečajev, ki so bili neobvezni, sumljivo popuščal, tako da je bil njih obstoj v nevarnosti. Tako so se v 5. razredu v začetku oglasili samo trije, iz dijaškega semenišča v kljub Glaserjevemu prigovarjanju samo eden, v 7. razredu se je prijavil eden Slovenec, Glaser je pridobil še enega Slovenca in enega Hrvata. Glaser se je parkrat ustno in enkrat pismeno obrnil na vodjo; ko pa je bilo vse zaman, se je odpravil k škofu, ki ga pa ni našel doma, dobil pa je mons. dr. Šusta, ki mu je dan nato izjavil, da postopa vodja po danih navodilih, češ da semenišče nima namena podpirati s svojimi gojenci »radikalnih slovenskih teženj«. Tedaj se je Glaser obrnil na javnost. Priobčil je v Edinosti 11. oktobra 1895 Odprto pismo na ordinariat, kjer je pohvalil narodno zavednost štajerske duhovščine, kazal na svetli zgled vladike Strossmayerja, omenil očitno naklonjenost papeža Leona XIII. do Slovanov, dočim tu v Trstu iz samega strahu pred italijanskim časopisjem smatrajo že za narodni radikalizem, če skuša profesor slovenske učence pripraviti do obiska slovenskega poka. Ali ni sprememba v vodstvu dijaškega semenišča morda koncesija Italijanom, s čimer je v zvezi, da slovenščina v tržaških cerkvah vedno bolj gine? vprašuje trpko. »Resnobni starejši slovenski duhovniki tržaške škofije, ki ne poznajo strahu pred italijanskimi časniki, in vsi posvetni ljudje naše narod-

nosti so tega mnenja, da je bila popustljivost tržlaškega ordinarijata v tej zadevi prva hiba, ki je ojačila greben italijanskim nestrpnostem.«

Ta moška beseda je našla velik odmev (učitelj Neckermann v pismu 21. oktobra 1895 mu čestita in občuduje njegov jekleni značaj), odobraval so to tudi nekateri duhovniki, Glaser pa je bil od namestništva pozvan, naj se opraviči. Storil je to v temperamentni vlogi (15. oktobra 1895 — doslovno ohranjena v Sp. 190—199), kjer navaja, da je baš on pred 10 leti izposloval 8 slovenskih tečajev, zato čuva nad njimi kakor oče nad svojo deco. Namestništvo pa mu je po ravnatelju Francu Swidi izreklo (25. oktobra 1895) ukor (eine Rüge wegen der gegen das bischöfliche Ordinariat gerichteten Auslassungen, die mit der Stellung eines öffentlichen Dozenten . . . unvereinbar sind.) — Pozneje je Glaser zvedel, da so ga mislili celo upokojiti, da ni bil že itak skoro doslužil. — Glaser je v tem boju pokazal neustrašenost, ki je vplivala vzpodbujevalno na rojake.

Indolog.

Prvi sanskrtski doktor (1883).

Že od nekdaj je etimologiziranje priljubljen predmet samoukov, ki menijo, da se na ta način najlaže pride do vsakovrstnih domoljubnih hipotez. Znanstven značaj pa je dobilo primerjajoče jezikoslovje, ko mu je prve temelje ustvaril l. 1816. Nemec Franc Bopp z izdajo slovite knjige *Conjugations-system*, kjer je dokazal, da je sanskrt najbližji sorodnik večini evropskih jezikov. Prvi sanskrtist (indolog) med Slovenci je bil Oroslav Caf, njegov učenec pa Davorin Trstenjak, ki je kot profesor na mariborski gimnaziji (1850 do 1861) rad nagovarjal dijake k študiju tega jezika, toda le dva, pravi, sta ga poslušala, prof. Šuman in »marljivi prof. K. Glaser v Ptuj« (Zora, 1874, p. 7.) V splošnem je imela indologija kaj redke, a zato tem imenitnejše zastopnike, na katere je bil vsak narod ponosen. V Glaserjevem značaju je bilo, da mu je morala vstati misel, da bi tudi on v čast Slovencev, Jugoslovanov, morda celo vseh avstrijskih Slovanov mogel pred svetom pokazati sadove prirojene pridnosti in ukaželjnosti. Že kot profesor v Kranju, še bolj pa v Weidenau-u se je bavil z indologijo, kupoval si znanstvene knjige, hranil med šolskim letom za počitniška potovanja v nemška vseučiliška mesta, kjer je včasih ujel celo kakšno predavanje ali se vsaj seznanil z vodilnimi indologi. Toda vse to je bilo še premalo. Ko se je iz Weidenau-a hotel na berlinskem vseučilišču prijaviti za kolokvije iz sanskrta in gotščine, mu tega niso dovolili, iz Dunaja pa niti odgovora ni dobil. Treba je torej bilo sistematičnega študija, rednega in daljšega posečanja predavanj, dela v seminarjih. Za vse to pa je bil nujno potreben vsaj enoleten dopust. In začela se je križeva pot, da ga doseže. Vse prošnje so bile zaman, prej je moral še v triletno prognanstvo, šele v Trstu je bil uslišan, toda odreči se je moral dveletni aktivitetni dokladi, da se iz nje plača suplent zanj! Svoj čas je mislil na študij v Heidelbergu, kjer je deloval slavni strokovnjak Bartholomä (od katerega je dobil nekaj pisem), in na Oxford, da bi poslušal Millsa. Zdaj pa se je odločil za Dunaj, ker je bil leto poprej prišel tje sloviti indolog Bühler (1837—1898), ki je bil skoro 20 let v Indiji proučeval staro indsko kulturo in jezik. Komaj je imel Glaser enoleten dopust, je hitel najprej v Berlin, kjer se je vršil (12.—17. sep. 1881) V. kongres orientalistov, ki ga je opisal v Kresu 1881. Nato pa se je podal na Dunaj. Ni prišel nepripravljen. Že v Trstu je napisal komentar k Rgveda I 149 in ga priložil prošnji za dopust. Bühler je bil z delom zadovoljen.

Z uprav mladeniškim ognjem se je 36letni profesor Glaser posvetil zopet znova vseučiliškemu študiju, tokrat stroki, ki bi naj izpolnila dolgoletne njegove sanje.

V pismu Tomu Zupanu (brez datuma, najbrž decembra 1881) poroča, kaj vse posluša: pri Bühlerju tri kolegije iz indologije, pri Müllerju o perzijsčini in armenščini, pri Wahrmundu na orientalski akademiji o arabščini. Pri Bühlerju so bili v celem 4 slušatelji in ker so v eni uri prevajali po tri drobno tiskane strani, so se slušatelji, ki so komentirali, morali temeljito pripravljati. Glaser pravi, da »se je dostojno udeleževal interpretacij«. Največ je občeval z dr. Hultschem, s katerim se je nekaj časa skupaj učil, Glaser njega staroslovenščino, ta pa perzijsčino, vendar se je Hultsch kmalu naveličal, morda tudi ni utegnil, ker je v 2. tečaju postal sam privatni docent in se je tudi Glaser pri njem vpisal. Glaser je bil ves srečen in piše T. Zupanu 6. aprila 1882: »Cilj, ki sem si ga l. 1863. v Mariboru kot šestošolec postavil, da postavim v republiki indijskih filologov Jugoslovanom (!) zastopnika, se vendar počasi bliža izvršitvi in to me tako zadovoljuje, da se v vsakem oziru izvrstno počutim.« *T o j e e n o r e d k i h s o l n č n i h p i s e m n j e g o v i h !*

Čez eno leto mu je Bühler rekel, da se sme oglasiti za doktorat in naj napiše disertacijo. Toda njegov dopust mu je potekal in moral bi jo pisati že v Trstu sredi učnega dela. Zato je prosil še za eno leto dopusta in zopet ponudil plačo za suplenta, prošnja pa mu je bila odbita. Tedaj pa je šel (julija 1882) naravnost pred cesarja, ki ga je prijazno poslušal, se dal poučiti o osebnih razmerah ter mu obljubil ugodno rešitev. Ta pa je dospela tako pozno, da je že par tednov v Trstu opravljal zopet službo. Zato pa je bil dopust na državne stroške, kar se je imel zahvaliti Bühlerju, ki je dobil prošnjo ad referendum in jo priporočal. Tako je bil na Dunaju še drugo leto 1882/83.

Promoviran za doktorja je bil decembra 1883 na osnovi disertacije »Über Bâna's Pârvatîparinaya nataka« t. j. o Bânovi gledališni igri Parvatina možitev. Indski pesnik Kâlidâsa (v 5. ali 6. stol. po Kr.) je bil namreč spisal epično pesem Kumâra sambhava (rojstvo kneževiča); par stoletij pozneje je pesnik Bâna ta ep dramatiziral. Glaser je raziskoval razmerje med obema pesnitvama. Ocena disertacije, ki je izšla 1883 v izvestjih dunajske akademije (Sitzungsberichte d. ph. hist. Kl. C IV, 575—664; kot ponatis 92 str.), je bila ugodna. Tako je postal Glaser prvi »windisch-indischer Doktor«, kakor ga je šaljivo imenoval D. Trstenjak.

Za vseučiliško stolico.

Ko je imel doktorat, je takoj začel delati na uresničenje svojega ideala, postati vseučiliški profesor. Dobro vedoč, da je njegova stroka (indologija in primerjajoče jezikoslovje) možna le na večji univerzi med večjim narodom, je obrnil svoje oči najprej k P o l j a k o m, misleč, da bo ta veliki in bogati

narod najlaže prenesel to malo gojevano panogo. Od njih bi se morda dala celo zasejati v Ukrajino. Tudi na prve kulturne stike Slovencev s Poljaki je mislil in jih na ta način hotel navezati. Da bi ne prišel praznih rok, je prevedel Bühlerjevo sanskrito slovnico na poljščino. (Do izdaje ni prišlo, kje je rokopis, ni znano.) Pridno se je sam učil poljščine, v 2. tečaju 1882/83 se je bil na dun. vseučilišču seznanil s Poljakom priv. doc. Leciejewskim, s katerim sta se učila medsebojno poljski in slovenski po eno uro na dan, zdaj na stanovanju enega in nato pri drugem. Kolik idealizem! In ko so prišle počitnice 1883, je Glaser naprosil Bož. Raiča, da je tega Poljaka povabil k sebi v Haloze, dočim je sam prebil počitnice v Lvovu in si tam najel poljskega profesorja, da se izuri v poljščini. Profesor Bühler mu je utiral pot v ministrstvu, kjer je dobil zagotovilo, da je treba samo, da izreče modroslovna fakulteta željo po taki stolici in ga predlaga. Zato je Glaser še v teh počitnicah izročil obsežno spomenico poljskemu poslancu Cierkovskemu in ga prosil posredovanja pri poljskem poslanskem klubu. Dne 3. marca 1884 je vložil prošnjo na modroslovno fakulteto, naj ga predlaga za izrednega profesorja in mu dovoli, da bi smel eden ali dva tečaja predavati v nemščini, obenem pa je obljubil, da se rad umakne, čim bi se javil za to stolico kak Poljak. Dolgo je čakal odgovora. Končno je prišel, da se je profesorski zbor na svoji seji 4. julija soglasno zedinil, »že nie może przychylić się do prośby W-go Pana i przedstawić Go Wys. c. k. Ministerstwu . . . Lwów 4. lipca 1884.« Tako je torej tu propadel.

Nič bolje ni opravil v Pragi. Tja je šel na poziv dv. sv. Križeka, da uredi literarno zapuščino A. Vanička. Izrabil pa je vsako priliko, da stopi v stik z vseučiliškimi krogi na obeh univerzah. Koncem II. tečaja 1884 je napisal za praško Politiko podlistek »Der VII. Orientalistenkongress und die österreichischen Slaven« (prevel Jereb v Edinosti 1884). Tu razlaga najprej o početkih orientalističnih študij, pokazuje, koliko so drugi narodi za to storili in žrtvovali in da je zdaj prišla doba tudi za avstrijske Slovane, da odpro stolice na vseučiliščih, zlasti z ozirom na bližajoči se VII. redni kongres orientalistov na Dunaju l. 1886. Pri tem omenja, da bi se čutil srečnega, ko bi ga Slovani hoteli v njegovem stremljenju podpirati. Ta migljaj so seveda vseučiliški krogi dobro razumeli in uspeh podlistka je bil, da so se ga odslej začeli ostentativno ogibati, edino znani filozof G. Lindner, ki je zahajal na počitnice v naš Fram, mu je ostal zvest. Glaser si je kaj lahko izračunal, kaj bi bil uspeh morebitne prošnje, zato je s trpkimi čustvi zapustil »zlato« Prago in si šel svojih srčnih ran hladiti v Haloze k blagohotnemu B. Raiču, ki mu je v enem vinogradu dal sobo, kjer je nemoteno študiral. Dopoldne je prevajal indsko dramo Urvaši, popoldne pa pisal Vaničkov življenjepis. Koncem počitnic je bil z obema gotov. V prostem času, kar ga je še ostalo, je rad bival v veseli družbi učitelja Kelca in kaplana Davorina Meška, ki je lani kot župnik v Kapeli umrl.

Kot zadnje upanje mu je ostal še Z a g r e b. Že l. 1874., ko je 19. oktobra prisostvoval otvoritvi vseučilišča, je morda mislil, da bo nekoč tudi on na domači univerzi lahko predaval. Sedaj si je pridobil formalno kvalifikacijo. Svoj načrt je povedal Davorinu Trstenjaku, ki mu je v pismu 19. junija 1886 iz Starega trga dal očetovska navodila: »Če res v Zagreb idete na počitnice bodite opazni glede zdravja. Voda tam ni zdrava. Glejte, da v gornjem mestu kako stanovališče dobite, na trgu sv. Marka, ali blizu Tuškanca. Na Kaptoli, v Ilici, Jelačićevem trgu in proti Savi je zrak ni zdrav . . . V Zagrebu pozdravite mi g. viteza Trnskega, naj Vas on predstavi Račkemu, exbanu Mažuraniću, kterima moj poklon izročite. Obiščite prof. Valjavca Dr. Celestina, ktere tudi pozdravljam. Želim, da bi Vaše želje se izpolnile [isto mu piše 6. novembra 1885 Bühler: *Es wird mich sehr freuen, wenn Sie in Agram ankommen*] a modro in previdno postopajte. Glejte, da se seznanite z vladnimi osebami, a pred temi skrivajte slovanskega rodoljuba in pokažite samo prijatelja znosti, kateri bi rad v hrvatskeji mladeži zbudil duha z a r e s n e š t u d i j e. Iz Zagreba mi pišite, kako Vam ugaja fizična in duševna atmosfera. Hrvati so posebni ljudi, Hitz- und Brauseköpfe z velikim narodnim ponosom.« V koliko se je Glaser držal teh naukov, ne vemo, vendar si je na svoj način pripravljal tla. V Sp. 154 ss. pripoveduje: Vložil sem pri modroslovski fakulteti zagreškega vseučilišča prošnjo dne 13. marcija 1887,⁵⁾ naj se na zagreškem vseučilišču ustanovi stolica za sanskrit in primerjajoče jezikoslovje in naj me imenujejo za izrednega profesorja. Na mojo prošnjo pa sem dobil ta le dva odloka:

Dekanat mudros. fakulteta kralj. sveučilišta Franje Josipa.

Br. 68. 1887.

Veleučeni gospodine!

Profesorski sbor preporučio je Vašu molbu visokoj kr. zemaljskoj vladi, ali do danas nije dobio odgovora. Čim mu odgovor stigne, odmah ćete dobiti obavjest od ovoga dekanata. U ovaj čas žalim, da Vam ne mogu dati definitivn niti povoljan niti nepovoljan odgovor. Primite izraz moga dubokoga štovanja.

U Zagrebu dne 2. svibnja 1887.

Tade Smičiklas, o. g. dekan.

Br. 63-1888.

Visoko učeni gospodine!

Visoka kr. zemaljska vlada, odjel za bogoštovje i nastavu riešavajuć izvještaj dekanata od 15. ožujka 1887 br. 34 nije obnašla, po odpisu svojem od 21. travnja t. g. br. 2642/1887 za sada daljnju razpravu povesti u svrhu, da se na mudroslovnom fakultetu kr. sveučilišta Franje Josipa I. u Zagrebu ustroji profesorska stolica za komparativnu filologiju i staro-indijski jezik. Tim bi za sada odpadalo i personalno pitanje takove profesorske stolice. Buduć dakle, da profesura, koju zamoliste, nije sistemisirana, stoga se Vaša

⁵⁾ Ker piše Turnerju 8. okt. 1886: »Kompetoval sem v Zagreb, pa bode zastonj, kakor sem se prepričal«, je verjetno, da je vložil dve prošnji.

molba nije mogla u razpravu uzeti. Obavieščujući Vas ob ovoj odluci visoke kr. zemaljske vlade vraća Vam ovaj dekanat sve priloge, što su bili Vašoj molbenici priloženi.

U Zagrebu dne 5. svibnja 1888.

Dr. P. Matković,
o. g. dekan.

Filozofska fakulteta je torej Glaserja predlagala za izrednega profesora, vlada pa je po enoletnem razmišljanju izrekla, da take stolice ni treba.

Te izkušnje so Glaserja hudo potrle, da je predvidevajoč svoj neuspeh bolešno vzdiknil: Slovanska vzajemnost je samo prazna beseda in slovanski učenjak ne najde pri slovanskih bratih nobene podpore. (Tu 8. oktobra 1886.) Pokopal je (začasno) vse nade na vseučiliško stolicu in se vrgel na — drugo polje. In vendar, ko je po nekaj letih vzkripelo gibanje za slovensko univerzo, ga še enkrat prevzame onemoglo hotenje in 26. februarja 1898 piše Turnerju: »Če bi se izrekla želja, da naj učim, bi se ne upiral in bi učil, dokler bi me ne začelo trgati . . .«

Ni prišlo do tega, tudi slovenske univerze ni učakal.

Sadovi Glaserjeve orientalistike,

kjer je zavzemala prvo mesto indologija in tu zopet sanskrt, so bili razme roma bogati. Že zgodaj (1874) je začel pisati strokovna poročila, članke, raz prave v razne liste: Slov. Narod, Edinost, Stražo, Zoro, Vestnik, Kres, Ljub. Zvon, Dom in svet, Vedo, Slovenko, Slov. Matico, gimnazijska izvestja pa tudi nemške: Politik, Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft in celo Sitzungsberichte der Akademie der Wissenschaften in Wien. Pisal je življenjepise imenitnih lingvistov, o staroindskem slovstvu in njega predstaviteljih, navajal vsebino literarnih del, objavljal staroindske pripovedke in pravljice, razpravljaj o verstvu in pravnih običajih, pokazal takratno stanje indologije, poročal o kongresih orientalistov, vzpodbujal Slovane, da tudi oni stopijo v to kolo i. t. d.

Tudi prevajati je začel. Prof. Bühler mu je svetoval, naj igro, ki jo je v disertaciji obravnaval, prevede v nemščino, ker še ni prevedena na noben evropski jezik. To je storil po zimi 1883/84, in sicer tako, da se je po obliki držal originala, kjer je tretjina v vezani besedi in to v raznih merah. Bühler je bil s prevodom zadovoljen, Glaser pa je vendar rokopis poslal še znanemu prevajalcu indskih iger v Reclamovi zbirki L. Fritzeju, s katerim se je bil seznanil l. 1881. v Berlinu na V. mednar. orient. kongresu. Po njegovem nasvetu je Glaser za vse metrične partije, ki so v originalu v raznih merah, vzel vedno isto mero, predelal igro še enkrat, jo pustil nekaj let ležati, nato pa jo objavil v izvestju tržaške gimnazije l. 1886. »Pârvatis Hochzeit«. Vsebina: kako postane Parvati, hčerka gorskega boga Himavah, po mnogih ovirah žena boga Siva, pri čemer se obhaja poroka po starih brahmanskih obredih.

Obširno oceno tega prevoda je napisal profesor indologije na nemškem

vseučilišču v Pragi Winternitz v Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft Wien 1887 in jo zaključil: »Eine dankenswerte Arbeit von Prof. Glaser, dieses Drama, welches erst durch ihn in Europa bekannt geworden ist, auch deutschen Lesern zugänglich gemacht zu haben; die Übersetzung ist durchaus gelungen, dem poetischen Original vollkommen gerecht.« V istem ugodnem smislu je poročal Österr. Literar. Centralblatt 1888, No. 12, nadalje Deutsches Litteraturblatt, Gotha 1887, p. 74 (»die Übersetzung vortrefflich«) in celo Modenzeitung, Leipzig 1888, Nr. 23 (»die Übersetzung durchaus fliessend und formgewandt«). Tudi D. Trstenjak mu piše 19. junija 1886: »Dobro ste preložili, Vaši versi neso okorni.« Te ugodne ocene so Glaserja vzbudjale, da se je lotil prevajalnega dela in da se je vedno nanje skliceval, če mu je kritika očitala neuglajenost jezika.

Prepričan, da »tudi Slovincem ne bo služilo v sramoto«, če bodo kakor veliki narodi imeli prevedene staroindske igre, je zasnoval »Indijsko Talijo« (kakor smo imeli Slovensko Talijo, zbirko gledaliških iger) in namenil (v predgovoru I., 7) izdati četvorico Kālidāsovih dram, izšle pa so samo tri: I. Urvaši, 1885, II. Mālavikā in Agnimitra, 1886. V predgovoru II. p. 4 pravi: »Slovensko slovstvo je drugo v Evropi, ki ima to dramo prevedeno.« Obe sta izšli v Trstu, prva je posvečena Davorinu Trstenjaku, druga pa Bož. Raiču. Po dolgem odmoru je 1908 izšla v tretjem in zadnjem zvezku slavnega Sakuntala, ki jo je posvetil svojemu dunajskemu prijatelju Čehu drju. Jos. Karásku. Namesto četrte indske drame pa je 1909 izdal Zal in Rudabeh, prevod iz obsežne epske pesnitve (okoli 60.000 stihov) Šahname, ki jo je bil spisal perzijski pesnik Firduzi (živel okoli 1000 po Kr.; o njem gl. Glaserjev članek v Kresu 1884). Vidnega uspeha pa s temi prevodi ni dosegel, ker takratna literarna doba takim ekstenzijam še ni bila ugodna.

L. 1885. je spisal Glaser nemško razpravo iz indologije Der Vedische Student, ki bi jo bil rad videl tiskano v izveštjih dunajske akademije. Poslal je torej rokopis Bühlerju s prošnjo, da ga predloži akademiji. Iz pisma 6. novembra 1885 zvemo, da mu je bil Bühler sicer naklonjen, toda hudo kritičen: »Ich bin gerne bereit zu helfen, ich muss aber die umgearbeitete Abhandlung erst sehen, wenn ich noch Ausstellungen zu machen habe, so müssen dieselben vor der Überreichung berücksichtigt werden.« Na to se morda nanaša epizoda, o kateri mi piše (27. novembra 1933) M. Murko, da je v tej zadevi za Glaserja interveniral pri min. predsedniku Gautschu poslanec Bož. Raič, pač neobičajen in brezuspešen korak, ki pa, zdi se, ni ohladil Bühlerjevega razmerja do Glaserja. Res pa je, da razprava ni izšla v akademiji, temveč je ležala mnogo let, dokler je ni s posredovanjem prof. E. Hultscha in prof. H. Stummeja (Leipzig) objavila odlična Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft l. 1912. Obsega 37 strani in ima naslov Der indische Student (v Ljub. Zvonu 1912 p. 566 je urednik Šlebinger o njej poročal). Med 44 razpravami je natisnjena na prvem mestu, dočim jo je njegov dobri

znanec Jos. Zubatý, indolog na češki univerzi v Pragi, dvakrat odklonil. (35. Tu 30. januarja 1913.)

L. 1884. je našel Glaser v Pragi pri urejevanju Vaníčkove literarne zapuščine obsežen rokopis, kjer je Vaníček izpisal iz velikega sanskrtskega slovarja, ki sta ga bila v Petrogradu izdala Nemca Roth (Tübingen) in Böhtlingk (Jena), staroindske besede za razne prirodopisne predmete. Sklenil je to delo nadaljevati, dasi je bil slovar že zastarel in se je obetala nova, krajša izdaja, in je zbiral terminologijo za mineralogijo; vse pa je ostalo v rokopisu in se nazadnje izgubilo. Vaníčkov življenjepis pa je na svoje stroške izdal na Dunaju pri C. Konegenu 1885: Alois Vaníček, Biographische Skizze. 66 strani. Brošurica je dosegla lep uspeh in bila v nemških listih ugodno ocenjena. (Wiener Litt. Handweiser, 1886, No. 7; Deutsches Litt. Blatt, 1886, No. 17. — Sp. 124—127.)

Če se vprašamo, kakšen odziv je našel Glaser s svojo orientalistiko, nam ohranjena korespondenca z imenitnimi indologi dokazuje, da so ga vsi vpoštevali kot dobrodošlega sodelavca na tem polju in da ga je zlasti Bühler podpiral v njegovem stremljenju po vseučiliški stolici.

In odziv pri rojakih? M. Murko se (v imenovanem pismu) spominja kot nižjegimnazijec v Ptuj, »kako se je pripovedovalo, da je Glaser v šoli in družbi rad navajal besede v raznih jezikih kot primerjajoči jezikoslovec, kar je nekim ljudem imponiralo, drugim pa ne«. V teh klasično preprostih besedah je izražena tista različnost v sodbah, ko so bili nekateri skeptični, češ, kdo more kontrolirati njegovo učenost, drugi se vpraševali, čemu naj nam bo vse to. In Slovan (1909, p. 257) piše značilno: Niti indski niti španski stari, že davno pozabljeni dramatik dandanes ne zanimajo naročnikov slovenskih listov.

Polno razumevanje je našel Glaser le pri pičem številu rojakov, v prvi vrsti pri svojih nekdanjih učiteljih Dav. Trstenjaku in Bož. Raiču, ki sta z očetovsko ljubeznijo in skrbjo spremljala usodo svojega bivšega učenca. Z nekim zadovoljstvom navaja Glaser tudi preprostega kmeta domačina, ki je v večji družbi poveljeval svojega učenega rojaka, češ da razume jezike tistih narodov, ki bivajo tam daleč, »kjer solnce gor gre«.

S svojo indologijo, o kateri je pisal v raznih listih, je ustvaril v tistih časih neko »indsko ozračje«, kakor da prihaja iz Jutrovega vonj lotosovih cvetov. Pravljičnost tistih oseb s tako čudno in tako globoko miselnostjo je zvalila tudi našega Aškerca, da se je, kakor sam priznava (Glaser III, p. VI.), baš zaradi Glaserjevih razprav začel zanimati za orientalske snovi. Že to dejstvo bogato odtehta Glaserjeve neuspehe drugod.

Nedvomno si je Glaser z dolgoletnimi študijami doma in na raznih univerzah pridobil temeljito znanje, da bi nas bil na katerikoli univerzi častno zastopal. Žal da razmere na slovanskih univerzah, kamor si je edino želel, za to še niso bile dozorele, ko pa se je potegoval za Dunaj, je bil že prestar. (Geiger.)

Zgodovina slovenskega slovstva.

Zakaj in kako jo je napisal.

Ko se je Glaser po doseženem doktoratu namesto na vseučiliško stolico podal zopet na tržaško gimnazijo, je bil, kakor pripoveduje,⁶⁾ nekaj časa na razpotju, ali se naj po nasvetu llovskih znancev poteguje za gimnazijsko službo v kakšnem vseučiliškem mestu in se obenem habilitira za privatnega docenta na univerzi, kjer bi sčasom postal vseučiliški profesor in po Bühlerjevi smrti prišel kot najstarejši avstrijski indolog morda celo na Dunaj, ali pa naj ostane doma in se loti novega, velikega dela, da napiše Slovincem prvo zgodovino slovstva, ki je bila nujno potrebna ne le za naše gimnazije, kjer se je pouk slovenščine lepo razvijal, a je nedostajalo primerne slovstvene knjige, ampak so tudi ostali omikani krogi tako knjigo že nad 20 let željno pričakovali, ni pa bilo nobenega upanja, da bi jo napisal Franc Levec, ki bi bil (tudi po Glaserjevem mnenju) za to najbolj sposoben, a je bil z vsakovrstnim drugim delom preobremenjen. Glaser se je čutil v to poklicanega, ko je imel večji del, izza 1889 pa ves slovenski pouk v svojih rokah.

Že 1886 je začel zbirati gradivo, za izdelovanje si je določil 15 let. L. 1891. poroča dr. Turnerju, da »spisuje slov. slovstveno zgodovino, o kateri žele nekateri rodoljubi v Ljubljani da skoro zagleda beli dan«. (4 Tu.) L. 1893. je predložil rokopis odboru Slov. Matice, ki je bil mnenja, naj obsega delo tri zvezke: prvi do francoske revolucije, drugi do 1848, tretji v dveh snopičih do 1890. Glaser pa je poudarjal, da rabi Stritarjeva doba sama svoj snopič, treba pa je primerno upoštevati tudi kulturno stran poleg literarne in tako mu je delo pod rokami končno naraslo na štiri zvezke, ki so izšli v sedmih snopičih: prvi 1894, drugi 1895, tretjega zvezka prvi snopič 1896, drugi 1897, četrtega prvi 1898, drugi 1899 in tretji 1900. Ob enem je raztegnil opis do l. 1895., tako da je ravno zaključil Stritarjevo dobo, kateri je sledila nova, »moderna«.

Glaser se je za to delo vestno pripravljal, zbral doslej znano gradivo in našel še mnogo novega, pregledal enaka dela pri velikih narodih in je svoje delo osnoval takole: po velikih svetovnih dogodkih, ki so zasekali vidne mejnike v zgodovino, je razdelil tudi literarno zgodovino v velika razdobja, tem

⁶⁾ Straža 1909, št. 53.

je napisal kulturnozgodovinski uvod in literarni pregled, nato razvrstil pisatelje okoli kake centralne osebe ali vodilnega glasila, opisal njih življenje in pomen (»vse bolj na splošno, ker podrobno naj opravijo poznejše monografije«), naštel njih dela z natančnimi naslovi, deloma tudi med tekstom, v poznejših zvezkih pa zadaj v prilogah in dodatkih, kakor mu je to kritika nasvetovala. Da bi knjiga ne bila suhoparna, je iz več razlogov (Predgovor 1898, VI) podal romanom in dramam kratko vsebino, vpletel citate in pisma.

Kako so jo sprejeli.

Ko je l. 1894. končno izšla (predgovor je napisan o Božiču 1893) prva knjiga dolgo napovedanega in težko pričakovanega dela, je bilo vse radovedno na kritiko. Ta je prišla iz dunajskega slovanskega seminarja v osebi slovitega Jagićevega učenca Vatr. Oblaka. V Archivu (f. slav. Philologie XVIII, 1896, p. 235—240) je kritik najprej omenil, da se Slovenci še niso povzpeli do lit. zgodovine, dasi se je po zaslugi Jos. Marna v zadnjem času začelo pridneje zbirati bio- in bibliografsko gradivo, nihče pa še ni iz tega surovega materiala zgradil prave lit. zgodovine, ki bi literarna dela kritično analizirala v smeri idejnega jedra in tendence, poiskala jim vir in dognala odvisnost od splošnih takratnih struj in zasledovala učinek na sodobne in poznejše generacije. Po teh vidikih, ki jih je podal že l. 1894. v Arch. p. 477 v oceni Sketove Slovstvene čitanke skoro z istimi besedami, je pregledal Glaserjevo knjigo in prišel (p. 240) do zaključka, da je to pač pridna zbirka raztresenega materiala z navedbo pripadajoče literature, tako da nam lahko služi namesto krajše bibliografije, ni pa zgodovina idejnega razvoja Slovencev, kakor se zrcali v literarnih proizvodih.

Če je bila ta ocena namenjena znanstvenemu svetu, je podobno povedal za slovensko občinstvo v »Ljublj. Zvonu« 1895, p. 237 in 313, češ, da moramo biti Glaserju hvaležni, »da se navzlic neugodnim razmeram (in celo v Trstu) in pomanjkanju najpotrebnejših monografijskih spisov ni ustrašil težavnega dela: podal nam je marljivo sestavljen pripomoček za slovstveno zgodovino, v kateri je vestno zbral in uporabil vse dosedanje podatke in slovstvene preiskave. Popravil je tudi marsikatero bio- in bibliografske podatke; in ravno ta popolnost biblio- in biografskega gradiva je obenem prednost in slabost te knjige: literarno-historično stališče ni prodrlo do dovoljne veljave. Pogrešamo krepke samostalnosti pri izberi in uporabi velikega gradiva.«⁷⁾

Ta v bistvu negativna Oblakova kritika je postala zaradi svoje avtoritativnosti — saj se je vedelo, da stoji za njo sam Jagić (Archiv XX, 121) — merodajna za ocenjevalce tega in naslednjih zvezkov. Tako razumemo vzklík sicer dobrohotnega V. S. (Viktor Steska?) v »Dom in svetu« 1895, p. 413:

⁷⁾ V obeh citatih podčrtal jaz.

»Delo je boljše, nego smo slutili« (to je, nego smo po kritiki smeli pričakovati). Ocenjevalci — vodilni je bil po Oblakovi smrti (15. aprila 1896) vseuč. dijak Fr. Vidic — so v vseh tiskih vsak po svoji zmožnosti, nekateri stvarno navedli utemeljene prigovore (neustreznost uvodov, razkosanost snovi v podrobne opise, balast malenkostnih notic, nepreglednost celote, pomanjkanje pragmatičnosti, nepravilnost marsikaterega načelnega stališča), drugi so rajši v dolgih ekskurzijah razkazovali lastno učenost ali pa pobirali drobtine napačnih letnic in naslovov, pri čemer jim je ušla tudi kaka debela, češ, da je tretjina Glaserjevih navedb nezanesljivih, nazadnje pa so se vsi znašli v lepi slogi: da je delo »kljub neumorni Glaserjevi pridnosti« negativno.

Nič čuda, da si je tudi občinstvo iz vseh kritik najbolj zapomnilo stalni refren: to ni nikaka literarna zgodovina, temveč samo pripomoček, zbirka, bibliografija in še kot taka hudo pomanjkljiva.

Glaser se je branil,

kakor je vedel in znal; zagovarjal se je v predgovorih, pisal v vse mogoče liste in časopise, dokler so mu odpirali predale, toda bolj ko se je svojih kritikov (»sovražnikov«) otepal, bolj so se zaganjali vanj. Dr. Tominšek v oceni zadnje knjige pravi (»Ljublj. Zvon« 1901, p. 432): »Nervozni so postali kritiki, nervozen je že pisatelj sam. Vsaka beseda je trpka. Z bridko resignacijo je poslal ta zadnji zvezek v svet«. Vedno znova je Glaser našteval razna drugojezična enaka dela, ki so istotako urejena, poudarjal, da so se pri drugih narodih literarni historiki (tudi Reinhold v svoji ruski književnosti, na katero se Vidic sklicuje, ki jo pa Jagić imenuje »kompilacijo brez samostojne veljave«) lahko opirali na cele biblioteke monografij, da imajo ti narodi akademije in univerze, mi pa se bijemo še za meščanske in srednje šole; opozarjal je, da je moral gradivo šele iz vseh kotov zbirati, proučiti in urediti, da je vse to delal poleg drugega, poklicnega dela, brez dopusta, daleč od literarnega središča, v obmejnem Trstu, brez knjižnic; pojasnjeval je, da spričo malenkostnih naših razmer niti smel ni pri tej prvi in doslej edini naši literarni zgodovini upoštevati samo enega vidika (n. pr. estetičnega), temveč da se je moral ozirati istočasno tudi na druge važne vidike (zato je sprejel tudi pregled znanstvene literature, uradnih razglasov in drugih drobnarij, kar mu je šteti v veliko zaslugo), pri vsem tem pa je bilo treba zdaj prvič zbrano gradivo podati v čim večji popolnosti. Če bi se njegovi kritiki, je tožil, držali Goethejevega pravila, da je treba ocenjevati »mit Ernst und Liebe«, bi mu pač ne delali take krivice. Tako pa da izražajo samo »pretiran učenjaški ponos in mladeniško nepremišljenost ter nedostatno poznavanje vsega kompleksa naših narodnih razmer«. Tiste pa, ki zahtevajo, naj se lit. zgodovina čita kakor kak psihološki roman, pikro poziva (Ed. 1897, št. 68), češ da je še vedno čas, napisati k vsaki knjigi psihološki roman. Seveda jih ni učakal.

V splošnem pa imamo vtis, da je Glaserjeva obramba obzirna, medla. Sam sodi (Ed. 1897) o svojem delu dovolj skromno in mu da sledečo oceno: »Z ozirom na bibliografsko stran delo ni povsem dovršeno, ker nimam na razpolago bibliotek, vendar prav dobro. Z ozirom na pragmatično stran gradiva, opisovanje duševnih struj tistih dob delo za sedaj zadošča. V celoti je d o b r a književna zgodovina.«

Če danes hladno presodimo

vso takratno polemiko, marsikje jasneje vidimo prave vzroke one srditosti. Tragika malega naroda je, da mora včasih ena oseba izvršiti, kar se je pri velikih narodih lahko med mnoge porazdelilo. To, kar drugod opravljajo cele generacije, da za literarno zgodovino zbirajo gradivo, pišejo monografije, presojuje kakšno dobo z raznih vidikov in ugotavljajo medsebojne vplive, vse to je hotel in je moral Glaser opraviti sam, brez pravih prednikov. Saj skoro verjeti ne moremo, da je prva bibliografija, ki tvori povsod drugod ob sebi umevno podlago za vsako literarno zgodovino, pri nas izšla šele deset let pozneje, ko je Glaser že dal prvo svojo knjigo v tisk. Zato je naravno, da se je izčrpaval v iskanju gradiva, se boril z razvrstitvijo snovi, se oziral na izražene želje kritikov in da je delo postalo nekak kompromis raznih vidikov ter ni doseglo vtisa, da je iz enega kova. Iz korespondence vidimo, da je l. 1895. prosil učno upravo vsaj za pet mesecev dopusta, toda zaman, češ da ni zanj nadomestila, da je istotako zaman prosil denarne podpore pri Slov. Matici, ker bi bil rad vsaj v počitnicah pregledal knjižnice v Ljubljani, Zagrebu in na Dunaju, da je ponovno prosil za premestitev v Kranj, samo da bi bil bliže tiskarni in licejski knjižnici, kajti v Trstu da osamljen silno težko dela (6 Tu), da pa kljub intervencijam poslanec ni uspel. Zato je porabil za delo ves prosti čas, cele počitnice, v šolskem času pa je delal često do polnoči. Vse to prenaporno delo je njegove živce silno oslabilo, zato je postal razdražljiv.

Drugo pa je vprašanje, ali je bil dorasel tej prevzeti nalogi. Mislim, da ni prav to a priori zanikati, če je stal glede zasnove takega dela na drugem stališču kakor njegovi mladi kritiki. Literarno zgodovino je možno pisati z več vidikov; prof. Prijatelj (Cankarjev zbornik, p. 30) smatra, da je edino upravičeno umetnostno stališče, vsako drugo da spada samo v pomožne vede; od tega se strogo znanstveno stališče, kakor ga je imel v mislih Oblak in kakor izdaja sedaj Kidrič svoje delo, lahko znatno loči. Docela nasprotni pa sta si stališči Oblaka in Glaserja. Oblak je hotel učeno knjigo, Glaser pa učno⁸⁾, ki bi pomagala učitelju in mu širila pogled, obenem pa bila tudi vsakemu

⁸⁾ »Jaz sem imel priliko povsem živo občutiti plod njegovega (Glaserjevega) dela, ko sem kot začetnik poučeval slovenščino v gimnaziji in ni še bilo skoraj nič pripomočkov za literarno zgodovino.« (K. Ozvald v pismu 4. II. 34.)

izobražencu hitra svetovalka, znanstvenemu delavcu pa zanesljiv in izčrpen repertorij literarnega gradiva. Naravno, da stoji Glaserjeva knjiga na tradicionalnem stališču — bil je učenec Miklošičev. Ne pozabimo, da je razmak Miklošič-Jagić pomenil več nego navadno časovno razdaljo in je bila mlada Jagićeva generacija ravno takrat, ko je Jagić izdal »Rusko književnost v 18. stoletju«, prav posebno natrpana s takimi literarno-historičnimi problemi in se naslajala z novimi metodami psihološke poglobitve. Glaser pa je stal tako sam samcat ob morju Adrijanskem ...

Mladina fin de siècle, ki je započela »moderno strujo«, je bila kakor vsaka nova generacija, borbena, njeno geslo je bilo »rušiti svete hrame« in podirati stare avtoritete. Merilo pri ocenjevanju je bilo absolutno, t. j., ni se ozirati, kdo in v kakšnih (nemara še tako težavnih) razmerah je ustvarjal, temveč kaj je ustvaril, kolika je njegova objektivna vrednost, ki mora biti enaka pri malem kakor pri velikem narodu. Njih načelo je bilo: oseba ni nič, stvar je vse. Reči moramo, da dela to načelo vso čast znanstveniku, ki v platonskih sferah gleda dovršene ideale, proti katerim so človeška dela res da samo medli, nepopolni odsevi, da se pa s takim neuvaževanjem realnosti lahko godi tudi krivica.

Važno pojasnilo, zakaj je v knjigi toliko netočnosti v letnicah in naslovih, je prinesel, samo prepozno, Slovan (1909, p. 257), kjer izvemo, da je »raznih nedostatkov sokriva tudi izdajateljica, ker se je tiskal Glaserjev površni rokopis brez strokovnjaškega urednika in brez korektorja«. In tako so mnogi grajani pogreški samo tiskovne napake.⁹⁾ Sicer pa je Glaser objavil (4. apr. 1905 iz Og. Broda) poziv, naj mu vsak, kdor najde napačne letnice in knjižne naslove, to javi, da jih bo dal na svoje stroške kot dodatek tiskati in vsem Matičarjem poslati. Oglasil pa se ni nihče.

Tragično je bilo, da si Glaser ni mogel dobiti literarnih prijateljev, ki bi njih glas kaj zalegel. Ustvarjajoč duh, kakor je bil Glaser, je potreboval duševnega zaledja, glasnikov, ki bi seznanjali občinstvo z njegovimi deli — »saj nihče ne izve kaj o mojih spisih« (3 Tu) — ki bi se bil z njimi lahko razgovarjal, ki bi ga ocenjali pozitivno, to se pravi konstruktivno. Kaj bi nam bil lahko pri svojem znanju in prizadevanju ustvaril! Tako pa so bili vsi njegovi prijatelji iz starejše generacije, ki se niso čutili močne dovolj za boj proti mladini; zato bridko toži (12 Tu): »Tisti starejši Slovenci, ki imajo

⁹⁾ Kako je pomanjkljiva korektura imela za posledico usodne netočnosti, samo dva primera: Pri Franu Erjavcu je v »prilogi« (Glaser III, 309—11) zabeleženih 30 opomb, članek sam (III, 203—6) pa jih pozna samo 26. Vse navedbe v opombah 21—30 so netočne, takoj pa postanejo pravilne in skladne s člankom, če opombe 21—24 izpustimo, opombe 25—30 pa preoznačimo v 21—26. Očividno je uredništvo Slov. Matice v članku kak odstavek črtalo, ni pa temu primerno priredilo tudi opomb. — Pri Franu Levstiku se kot rojstni datum navaja 28. april 1831 (III, 208); napaka je nedvomno nastala na ta način, da se je slabo napisana rimska devetica (IX) brala za IV, kar je mesto septembra dalo april.

o moji zgodovini slov. slovstva ugodnejše mnenje, kakor pa vseučiliški dijaki kritiki, naj bi to javno povedali, ne pa med štirimi stenami».

Tolažbe v tej osamelosti je našel malo. Razen vzpodbujajočih pisem starejših prijateljev in pisateljev, ko mu n. pr. vseuč. prof. dr. Simon Šubic piše, da »težko pričakuje nadaljevanja izvrstne literarne zgodovine«, je češki pisatelj Franc Štingl, župnik v Kotljah, označil Glaserjevo zgodovino v Vlasti (1898, p. 687) kot »delo visoke cene«. Isti mu piše (v ohranjenem pismu), da je škof Napotnik imel o njej ugodno mnenje, kar je Glaser visoko cenil. Gavrilović jo imenuje »dobru historiju slovenačke književnosti«. Najbolj pa je upošteval češkega literarnega historika dr. Jos. Karáska, ki jo imenuje »ne le vestno slovstveno zgodovino nego tudi bibliografijo in dragocen pripomoček pri proučevanju slovenskega slovstva«, uvod da je pisan duhovito z obširnim obzorjem in razsežnim znanjem evropskih slovstvenih del in da bi bilo treba nekatere partije prevesti v češčino. »Zdaj je to zastarel dovtip, da je mogoče vse slovensko slovstvo nositi pod pazduho. Prof. Glaser je to slabo šalo privedel ad absurdum.« (Česká revue, 1901, p. 533). Tudi Nemca Ottona Hauserja, ki je izdal Weltliteratur (glej Ljub. Zvon, 1910, p. 575), smemo tu navesti. Hvali Glaserjevo delo, češ da si je iz njega lahko mnogo popravil v svojih zapiskih, vendar pa graja — in baš to je pohvala za Glaserja —, da je pri opisu reformacije tesno vezal Slovence s Hrvati (V. Oblak, Arch. XVIII, p. 239, pravi, da premalo), češ, da je treba med Hrvati, ki so stali nekoč pod avtokratičnimi Goti, in med Slovenci, kojih gospodarji so bili bolj meščansko usmerjeni avstrijski Nemci, napraviti večjo zarezo.

Seve, če tem priznalnim glasovom natančneje prisluhnemo, je njih harmonija dokaj šibka, toda odrekati Glaserjevemu delu, ki obsega štiri knjige, ki je na njem vestno delal 15 let, in kjer je tudi najstrožja kritika našla dovolj partij, da jih je pohvalila, odrekati, pravim, takemu delu predikat literarne zgodovine — in baš to je Glaserja najhuje bolelo — to gre gotovo predaleč. Zdi se mi, da sam Oblak ni tega mislil, ko je dejal, da literarno historično stališče ni prišlo do dovoljnega izraza, še manj pa Jagić, kakor se vidi iz izjave Arch. XX, p. 121. — Zato so mu tisti, ki so bodisi iz znanstvene gorečnosti ali mladostne objestnosti v svojih kritikah prekoračili dopustni način in povzročili, da so si celo stavci mu upali pisati na korekturke pole žaljive opazke, da so mu lastni dijaki s prozornim namenom prinašali kazat razne nepovoljne kritike njegovega dela, da so se posledice teh kritik vlekle kakor neločljiva senca za njim skozi celo življenje: vsi ti so mu če tudi nehote, toda v resnici storili subjektivno krivico, ki jo je Glaser hudo občutil.

Tudi naknadna sodba, da bi bil Levec napisal boljše delo, ko bi se ga bil lotil, je nedvomno pravilna. Nemara je res vsemu kriv samo ta nesrečni »bi«.

Če je imenoval Kidrič Grafenauerjevo Zgodovino novejšega slovenskega slovstva I., ki je izšla deset let po Glaserju, »kompilacijo ... samo vzdaj-

vanje slučajno znešenega gradiva» (Veda, 1911, p. 105), je to pač dokaz, kako visoke zahteve stavi danes strokovna kritika. Vendar pa je polemika, ki je trajala več ko deset let, rodila tudi dobre posledice. Marsikatero vprašanje se je razčistilo, marsikatero plodno zrno je padlo, prišla je krepka pobuda za nova raziskavanja, ki so pa šele po prevratu, ko se je ustanovilo slovensko vseučilišče z močnim poudarkom slovenistike, dobila svoj najvišji forum, da lahko pod čisto drugimi avspicijami uspevajo nam v čast in korist. O Glaserjevi Zgodovini slovenskega slovstva pa najbolje zaključimo, če ponovimo besede odličnih naših znanstvenikov, ki sta od blizu spremljala Glaserjevo delo, od sprejema rokopisov do zadnjega natisa: vseuč. prof. Ilešić pravi (v pismu meni dec. 1933), da je Glaserjeva literarna zgodovina bibliografska, ki je bila kot taka potrebna, samo zanesljivejša bi morala biti, in dr. Jos. Tominšek (Ljub. Zvon, 1901, p. 432): »Kar je mogoče enemu človeku v njegovih razmerah storiti, to je storil«.

Prevajalec, predvsem Shakespeareja.

Kakor da je ob nepričakovanem uspehu, ki ga je dosegel s svojim nemškim prevodom »Parvatis Hochzeit«, odkril v sebi novo sposobnost, ki jo mora postaviti v službo naroda, tako se je lotil odslej prevajanja, ki ga je nadaljeval tudi še v letih pokoja. Videl je namreč, da je naše prevodno slovstvo še zelo revno in da je dostop do tujih literatur z malo izjemami možen samo preko nemščine, zato je začel po načrtu in v širšem obsegu prevajati iz tujih jezikov v slovenščino. Če je dal evropski javnosti eno eksotično cvetko, jih mora lastnemu narodu nakloniti več, zato je priredil »Indijsko Talijo«, o kateri pravi Wollman (Slovinské drama 1925, p. 53), da »je to podnik na svojo dobo pozoruhodný«. Dve leti je zaporedoma vzbrstela, nato je po dolgem odmoru mukoma pognala še tretjič, potem pa neopazno zaniknila. Morda je bila krivda v tedanjem času, ki še ni gledal preko domačega plota, nemara pa tudi prevajalec ni znal dovolj vabljivo ponuditi tujega ploda.

Pred vsem je hotel svoje rojake seznaniti z največjim svetovnim dramatikom Shakespearejem.¹⁰⁾ Sicer že prvi slovenski dramatik Anton Linhart priznava, da je Shakespeare nanj močno vplival, vendar je bila morda šele tretja generacija, ki se je lotila prevajanja njegovih dram. Sprva le v odlomkih (n. pr. Romeo in Julija v almanahu Lada, 1864), nato pa so prevajali večinoma samo nemške prevode, kar se nahaja v rokopisnem arhivu ljubljanskega gledališča. Morda je bil res šele Glaser prvi, ki je kot strokovnjak filolog prevajal iz angleškega originala, pri tem pa primerjal najboljše prevode nemške, francoske, italijanske, češke (zlasti Sladkove). Zanimalo ga je zlasti, kako prevajajo drugi partije, ki so v originalu v vezani besedi. Tako mu je T. Korš 11./24. prosinca 1905 iz Moskve poročal, da so ruski prevodi večinoma starejši in da imajo nekateri vse v prozi, drugi zopet vse metrično. Glaser pripoveduje, da je prevajal Shakespeareja bolj sebi v razvedrilo med delom za slovstveno zgodovino, češ, *variatio delectat et recreat*, da je delal počasi, ker se ni mudilo, dejanje za dejanjem, nato pustil prevod dolgo ležati in ga znova predelal. L. 1890. je objavil v Ljub. Zvonu poleg splošnega uvoda III. dejanje žaloigre

¹⁰⁾ Pobudo mu je dal Italijan Rusconi, ki je 1885 izdal 12 Shak. dram, vse v prozi, s slikami. (Kritike, p. 25.)

Romeo in Julija. V celem je prevedel sledečih enajst dram: Kralj Lear, Rihard III., Macbeth, Vesele kumice Windsorske, Julij Cezar, Othello, Romeo in Julija, Trgovec beneški, Krotitev zle žene, Sen kresne noči, Hamlet. — Ko je Cankar l. 1899. izdal Hamleta, je to Glaserja silno iznenadilo, primerjal je oba prevoda z izvirnikom in nemškim prevodom, imel sicer, kakor pravi, svoje mnenje o vrednosti Cankarjevega prevoda, domneval pa je, da ostane to pač osamljen prevod. Ker pa je menil, da ne bi kazalo poleg Cankarjevega izdati še en prevod, je svoj prevod uničil.

L. 1900. je predložil ostalih deset iger in Sakuntalo »Slovenski Matici«, ki pa jih ni sprejela, češ, da je jezik premalo pesniški. L. 1901. jih je predložil vnovič in posebno opozoril na Kralja Leara, ki ga je prevedel že 1887 in potem večkrat predelal. Slovenska Matica ga ni sprejela, za l. 1904. pa je izdala Kralja Leara. a ne njegovega, marveč Funtkovega, in sicer kot I. zvezek Prevodov iz svetovne književnosti, katero zbirko je baš Glaser Matici predlagal. Zahteval je podrobnejšega pojasnila o zavrnitvi, zopet je dobil, kakor je menil, izmikajoč odgovor. Najprej je upal, da je tudi ta prevod osamljen, toda v kratkem so mu sledili drugi (Cankar, Romeo in Julija, 1904; Župančič, Julij Cezar, 1904, Beneški trgovec, 1905), in sicer istih dram, ki jih je imel on že prevedene. Slovan (1902/3, p. 392) piše z vidnim zadovoljstvom, da se kar trije pesniki slučajno bavijo s prevajanjem Shakespeareja, njih prevodi so se z vso hvalo ocenili (n. pr. Slovan, 1905, p. 347).

Glaser je pisal o njih kritike, dokazoval (Slovan, 1906, p. 189 in 219), da prevodi niso točni in se bolj držijo nemškega prevoda ko angleškega izvirnika,¹¹⁾ dočim da so njegovi točni, blagglasni, imajo uvod in opombe, v čemer prekašajo celo Sladkove, ki veljajo kot najboljši. Skliceval se je na to, koliko let se že bavi s prevajanjem, dokazoval iz vseh slovstev, da je zahteva, naj pesnika prevaja pesnik, kriva vera, ki velja samo za Ljubljano, češ, da zadostuje glasbena izobrazba (33 Tu).

Njegove kritike so izzivale odgovore, na katere je zopet repliciral, in tako ni bilo polemikam konca. Zato so se listi branili sprejemati članke, ker so se bali zamere na tej ali oni strani, tako da mu ni preostajalo drugega ko samozaložba. (»Kritike in prevodi za poskušnjo« 1906.)

Z dobra je svetoval svojim trem tekmečem, naj vendar ustvarjajo rajši izvirna dela, prevajanje pa prepustijo njemu. Isto so priporočali (Slovan 1906, p. 219) Glaserju, češ, da je nedvomno dober poznavalec Shakespeareja, »toda pesnik na višini sedanje dobe zategadelj vendarle ni. Njegovi prevodi so sicer vestni, točni, zanesljivi, a trdi, neuglajeni, često naravnost nepesniški«.

¹¹⁾ 2. avg. 1898 je pisal Cankar Anici Lušinovi: »Če bi jaz znal angleško, bi ga [Shakespeareja] takoj poslovenil. A zdaj se tega še ne morem učiti.« (LZ 1926, 354.) In vendar je že 1899 izšel Hamlet v njegovem prevodu. Prim. tudi LZ 1900, 53!

»Zato naj bi rajši Glaser ostal pri kritiki, tu je njegovo polje, onstran meje pa zanj ni lavorik«. (Skoro doslovno tako tudi že 1905, Slovan, p. 254.) V Slovanu 1906, p. 125 priporoča Glaser, naj se po češkem zgledu ustanovi organizacija prevajalcev, da ne bo prevajal kdo tega, kar je že drug opravil. Tako pravi, da ima on sedaj še šest prevodov: Sen kresne noči, Krotitev zle žene, Kralj Rihard III., Macbeth, Othello in Vesele kumice Windsorske. Res je prevajanje nekaj časa počivalo, istotako pa so počivali tudi Glaserjevi prevodi v uredniških miznicah. Kot posebnost je omeniti, da je Glaser predlagal komisijo, ki bi naj objektivno presodila vrednost njegovih prevodov, in sicer bi naj to bila prof. Štrekelj in župnik Fr. Štingl, ali pa po en Slovenec, en Hrvat in en Čeh (n. pr. Jan Lego). Umevno, da je našel gluha ušesa. Nazadnje je prosil svojega prijatelja dr. P. Turnerja, naj bi se on na občnem zboru Sl. Maticе javno zanj zavzel in izzval zborov sklep, da bi se naj zopet sprejemali njegovi spisi. Toda niti dr. Turner, niti dr. Gregorin, niti dr. Triller mu niso storili podobne usluge, kakor je M. Murko obranil Štreklja in rešil njegove Narodne pesmi, ki so jih nekateri hoteli zatreti.

Glaser je še vedno menil, da so samo predsodki (Štreklju 9. IV. 1905) krivi desetletnemu zavračanju vsega, kar on predloži, zato je vedno glasneje (5. jun. 1911) zahteval vedeti, kaj mu kritiki konkretno očitajo. In tedaj mu je Sl. Mat. (8. jul. 1911, št. 421) ustregla in navedla nekaj doslovnih izjav, ki so jih podali kritiki o prevodih Riharda III., Othella in Macbetha, med drugim očitvidna pretiravanja, da je jezik banalen in da bi objava takih spisov ne bila kulturno delo. Nikjer priznalne besedice. Na to Glaser ni bil pripravljen, nič stvarnega ni znal odgovoriti. Sklicuje se (10. septembra 1911) na svoje izpite, znanje jezikov, vestno delo. S studom zavrača očitek banalnosti. Ta doživljaj ga je duševno in telesno (31 Tu) porušil, da si ni več opomogel.

Če danes premotrmo to polemiko, ki je trajala več ko deset let, moramo reči, da je nedvomno Glaser daleko prekoračil prevajalce starejše generacije, kakor je očitvidno dal pobudo mlajšim. Kdo bi pač verjel, da so se samo slučajno kar naenkrat pojavili trije pesniki prevajalci Shakespeareja? Začetnim njih poskusom je Glaser še mogel marsikaj pomembnega¹²⁾ očitati, kmalu pa je moral podleči Župančiču, ki se je prvotne odvisnosti od nemških prevodov hitro otesel in se z Beneškim trgovcem povzpел do »kongenialnega poznavalca in prevajalca Shakespeareja« (Wollman, Sl. drama, 1925, p. 210), kakor mu tudi gospa F. S. Copeland v tehtnem članku (Lj. Zvon 1922, p. 161—170) poklanja venec zmage. Skoro klasično je razsodila tudi pravdo, ali naj pesnika prevaja pesnik, v prid Župančiču, seveda je treba pristaviti kot ob sebi umeven pogoj: absolutno obvladanje angleškega izvirnika.

¹²⁾ DS 1904, 694—8 in Südsteirische Presse, št. 51.

Zadnja večja naloga, ki jo je hotel Glaser še izvršiti, je bila antologija slovenskega pesništva v nemščini. Pobudo mu je dal, kakor pripoveduje, slavní češki anatom na dunajskem vseučilišču Eduard Albert, ki je v zvezi z drugimi prevajalci izdal l. 1893. znamenito obsežno antologijo pesmi Vrehlickega. Tako je tudi Glaser v odmorih med znanstvenim delom prevajal slovenske pesmi, obenem pa zbiral, kar so prevedli že drugi (Funtek, G. Krek, L. Pesjakova i. dr.). Svoje prevode je priobčeval v *Südsteirische Presse* (1905) in *Agramer Tagblatt*, dočim mu jih *Österr. ung. Revue* ni niti objavila niti vrnila, češ da čaka na celo zbirko. Tudi Funtku jih je ponujal, da jih objavi v *Laibacher Zeitung*, ker je upal iz kakšne ocene dobiti novih opozoril in pobud. Toda Funtek jih ni hotel objaviti. Zato je Glaser napisal članek (Straža 1909), kako koristna bi bila taka antologija za Slovence; uvod naj bi napisal dr. M. Murko, v Nemčiji pa bi se morda dobil založnik.

Tekom časa se mu je nabralo toliko prevodov, da je sklenil prirediti dve zbirki, eno splošno slovensko, drugo pa kot Aškerčevo antologijo.

Posebno zanimivo se je pletla zgodovina Aškerčeve antologije, kakor razvidimo iz ohranjene korespondence, ki v jarki luči osvetljuje oba svojevrstna značaja. Aškerc je bil v Celju Glaserjev učenec in se še v pismih iz l. 1898. vidi spoštljiva distanca (»Čislani gospod doktor«, »ali bi Vas smel prositi kratkega odgovora«, »z odličnim spoštovanjem Vaš udani«). L. 1905. (26. dec.) se mu zahvaljuje, da hoče Glaser o njem pisati v *Südsteirische Presse*, obenem mu skrivnostno zaupa, da za božič izide novo njegovo delo in pa — v kratkem da se bo srečal z Abrahamom, tudi 25letnica objavljenja prve njegove »stvarce« (Trije popotniki) v *Dun. Zvonu* (1880, sept.) je tu; torej »če bo sploh kdo hotel kaj pisati za širši svet«, bo takrat prava prilika.

Tudi Glaser je Aškercu visoko čislal kot pesnika. V predgovoru k *Urvaši* se zahvaljuje »prijatelju Gorazdu, da je tu pa tam kak stih zravnal«, saj je (Glaser) »kot 39letni mož prvič zasel Pegaza«. Tudi je Glaserju laskalo, ko je Aškerc javno priznal, da so ga Glaserjevi članki pripravili do tega, da se je poglobil v orientalske snovi. Zato je Glaserja hudo bolelo, ko je Cankar v *Ljub. Zvonu* 1910 Aškercu »nam ubil« in kako ga je Prijatelj »zde-
loval« v *Vedi* 1912 (29. Tu) in že prej v *Österr. Rundschau* (sept. 1905). Aškerc si je v pismu (23. aprila 1912) napram Glaserju dal duška v krepkih izrazih nad mlado generacijo, kakor tudi ni bil povsem zadovoljen z brošuro Gojmira Kreka: *Anton Aškerc. Studie mit Übersetzungsproben*. 1900. Tako sta si bila Glaser in Aškerc v mnogočem socii dolorum.

Vendar se je zadnja leta to razmerje začelo ohlajati na obeh straneh. Konservativni Glaser ni mogel slediti Aškerčevemu svobodomiselstvu in boju za Trubarjevo herojstvo, ni mu ugajala njegova struja od Primoža Trubarja do Mučenicov, zato ga je hotel zvabiti na druga pota, »pridobiti ga za

svetovno slovstvo, posebno za špansko«. (Pismo Ilešiću 3. sept. 1912). Posebno bi bil rad videl, da bi Aškerc sodeloval pri obeh antologijah. Aškerc pa je skeptičen, kakor da nima pravega zaupanja v Glaserjevo prevajanje: »„Slovenische Antologie“ bi nam mnogo koristila, ako bi se zbrali dobri, dovršeni prevodi. Biografije posameznih avtorjev pa naj bi se sestavile morebiti tako, kakor sem jaz napisal kratke črtice o ruskih poetih v ruski antologiji« (1901). O antologiji iz svojih pesnitev meni, da bi moralo sodelovati več prevajalcev. »Prevodi morajo biti dobri, sicer knjiga ne doseže svojega namena.« (Ašk. Glaserju 26. X. 05).

Čez dve leti — najbrž ga je Glaser še vedno priganjal — mu vrača španske knjige, ki mu jih je bil Glaser poslal, češ, da »se ne utegne na stare dni pečati s španščino in ga tudi sila malo zanima«. Pravi, da se ne mara razkosavati, s čimer očitvidno meri na Glaserja, kakor se čuti tudi lahna ironija iz nadaljnjih besed: »Občudujem Vašo delavnost, duševno čilost in mnogostranost in Vam želim najboljšega uspeha. Pomagati Vam pa pri verzifikaciji(!) Vaših prevodov nikakor ne utegnem. Prevodi iz tujih literatur so sila nehvaležno delo. Prevzamem knjigo »Grillparzer und Vega« kot spomin (pozneje vstavil: drag) na Vas ter jo podarim mestni knjižnici, ki Vam bo hvaležna zanj, (pozneje dostavil:) mene pa ne zanima ne Grillparzer ne Vega«. (Aškerc Glaserju 11. VI. 07).

Glaser pa je še vedno upal, da ga pregovori, tedaj pa je Aškerc (v pismu 23. IV. 12) definitivno prelomil z njim. Odločno ponavlja svoj sklep, da se ne mara in ne utegne pečati z antologijo, češ, da ima polne roke važnejšega dela (par tednov pred svojo smrtjo!) in da ne potrebuje zase nobene reklame med Nemci. Na Glaserjeve očitke o tendenčnosti njegovih zadnjih pesnitev odgovarja, da je tu vsaka debata brezuspešna, ker da ima Glaser o naši reformaciji »popolnoma klerikalne nazore«. Vrača mu obenem knjigo Grillparzer und Vega, ki še ni bila niti vpisana v katalog. Hladno pripominja: »Tisto Vam že verjamem, da mi niste nasprotni«. Glaser je dal pripravljeno Aškerčevo antologijo na Dunaj v pregled dr. Prijatelju in Jak. Puklu, ki jima je ugajala, kakor piše Ilešiću 3. IX. 1912, dočim je Aškerc niti pregledati ni hotel in mu je pisal (kje?), da naj gre — v peč.

Tudi prevode, namenjene za slovensko antologijo, je dal v pregled dvema Nemcem¹³⁾, ki sta zbirko odobrila. Manjkalo je sedaj le založnika. V to svrho se je obrnil na svojega dunajskega znanca Ottona Hauserja, ki bi naj tu s svojimi zvezami pomagal, obenem pa napisal uvod. Za uvod se mu je ta sicer ponudil, tako da bi dobila naslovna stran lahko pripis »Mit einem Vorwort von Otto Hauser«. Tudi prevode bi mu, če kje treba, malo »sfziriral«. Založnika pa tudi on ni našel, zato svetuje Glaserju, naj pač sam tvega

¹³⁾ Eden je bil gim. ravnatelj v Freistadtu Schauer, drugi pa dr. Gnad v Gradcu, njegov bivši nadzornik v Trstu.

kakih 500 K za tisk. In tako je ostal obsežni material v rokopisu ter končno priromal v banovinski arhiv v Mariboru, kjer se nahaja tudi pismo Turnerju (27. VI. 1913, torej tri tedne pred smrtjo), v katerem ga prosi, naj bi dr. Turner kot predsednik Zgod. društva dal shraniti v arhivu 1. splošno pesniško antologijo, 2. Aškerčevo antologijo in 3. Govekarjeve Rokovnjače (v nemškem prevodu). V splošno antologijo so sprejeti sledeči pesniki: Cankar (4 pesmi), Cimperman (3), Funtek (2), Gregorčič (7), Griša (1), Jelenec (1), Jenko (4), Kette (4), Koseski (7), E. Kristan (1), Kristina (1), Fr. Levstik (9), Vl. Levstik (1), Medved (2), Opeka (2), Pagliaruzzi (8), Potočnik (1), Prešeren (21), Sardenko (4), Stritar (4), Vilhar (2), Vodnik (1), Vraz (1), Župančič (2). Med temi so nekatere pesmi v lastnem rokopisu, druge prepisane iz tiska, tretje priložene v tisku.

Že površen pogled na imena in na število izbranih pesmi zadostno kaže, da je cela zbirka priložnostna, ki je pobrala, kar se je že prevedlo in pomnožila to z nekaterimi novimi prevodi (Funtka, Glaserja, Lujize Pesjakove, Selaka in drugih). Tujec bi ne dobil iz njih pravilne sodbe niti o razvoju niti o stanju slov. pesništva¹⁴).

Aškerčeva antologija ima podnaslov *Aus dem Orient und Occident* in obsega 37 pesmi, večinoma iz zbirke Balad in romanc. Prevodi so nekateri že bili objavljeni (n. pr. v *Agramer Tagblatt*) in potekajo od Glaserja, Funtka in dr. Gojmira Kreka, čigar brošura je priložena fasciklu. Po večini tečejo gladko, ne dajo pa slutiti, da so njih izvirniki užigali.¹⁵)

Govekarjeve Rokovnjače je Glaser pač izbral zato, ker so bili takrat zelo priljubljena ljudska igra in jako dobro izražajo značaj narodne duše. Prevedel jih ni v knjižno nemščino, temveč v srednještajersko narečje. Neki »nemški literat« mu je, kakor beremo v predgovoru, prečital prevod in ocenil dramo kot »zanimiv primer iz življenja alpskega prebivalstva«. Toda kaj bo Nemcem tako blago, ko ga imajo sami za izvoz!

¹⁴) Omeniti je vredno, da je Glaser ponujal zbirko tudi Stritarju, naj jo izda on, pa mu je odgovoril, »da ni za tak posel in da mu moderni ne ugajajo.« (Pismi Turnerju 12. I. 06 in 10. II. 07.)

¹⁵) Za primer njegovega prevajanja začetek Aškerčeve Čaše nesmrtnosti:

Schmückt das graue Haupt der bunte Turban,
Schmückt die Seite ihm Damascus' Klinge.
Offen steht vor ihm der Bücher bestes:
Abdurraman liest den heil'gen Koran,
Von dem Tode liest er und dem Leben jenseits.
Heiter blickt der Tag ihm durch das Fenster,
Herrlich lächelt ihm in's Haus der Morgen.
In der Seel' ist's dunkel dem Chalifen,
Voll Gedanken sitzt da Abdurraman!
»Tod? Schon wieder schwebst du um den Geist mir,
Schwarzes Irrlicht, trauriger Gedanke!
Tod? — Und sterben? Muss ich wirklich sterben?...

S prevajanjem je Glaser začel svoje literarno delo, nadaljeval ga je celo življenje v odmorih med znanstvenim delom, razširil ga je, kakor doslej še nihče, na vse možne jezike, v prvi vrsti pa je gledal na klasike pomembnih narodov, orientalskih in evropskih, ogromno truda je posvetil Shakespeareju, poskusil se je v španščini (Calderon, Čudodelni magus) in portugalsčini (Lu-ziadi), prevedel je Ploetzovo francosko slovnico iz nemščine v slovenščino in Bühlerjevo sanskrtsko iz nemščine v poljščino, kronati pa je hotel svoje prevajateljsko delo z izdajo slovenske in posebe Aškerčeve antologije. Res da je skoro vse to ostalo v rokopisih in se namesto v knjigarne preselilo v tihe arhive, vendar bi tega velikega dela in truda ne ocenil prav, kdor bi samo skomizgnil z rameni, češ: In magnis voluisse sat est. Ta delavnost je budila, včasih na odpor, večkrat na razmišljanje in posnemanje. Nedvomno je bil Glaser takrat eden naših največjih poliglotov, dasi se župnik Fr. Štingl (v pismu Glaserju 23. II. 1905) ponaša, da »pozna do malega 20 modernih jezikov«.

Zadnja leta.

Proč iz Trsta!

Prenaporno vsestransko delo je Glaserja zadnja leta (okoli 1895) silno izmučilo. Šola mu je že od nekdaj zaradi njegove šibke konstitucije delala težave, zato se je vedno bal močnih razredov. Njegove živce pa je posebno vznemirila razburljiva polemika zaradi Zgod. slov. slovstva, ko se mu je zdelo, da so njegovi kritiki skozi sedem let samo čakali na vsak snopič, da ob njem pokažejo svojo razboritost. Tudi delo v narodnih društvih, ki se ga je prva leta z velikim veseljem udeleževal — saj je bil soustanovitelj Slovanskega pevskega društva, večletni odbornik, eno leto pevovodja, mnogo let podpredsednik Slovanske čitalnice — tudi to se mu je zagrenilo, ko so na enkrat odkrili, da Glaser pravzaprav ni domačin in da zato ne spada v odbor političnega društva Edinost. »Slovenec torej ni na slovenski zemlji povsod doma!« vzklika ogorčeno. (5 Tu, 23. I. 95.) Če nadalje uvažujemo, da se mu je tisti čas k vsemu drugemu začelo rušiti še rodbinsko življenje, razumemo popolnoma, da piše (8 Tu): »Jaz sem vsega sit tu v Trstu, prememba me bo na novo oživila«.

To premembo je skušal doseči najprej s premestitvijo na kak drug slovenski srednješolski zavod, bodisi kot ravnatelj ali kot profesor. Zato se je potegoval za vsako prosto mesto, ali je bilo razpisano ali ne. Rad bi bil prišel za ravnatelja v Celovec, Maribor, Celje (na utrakvistično nižjo gimnazijo) ali v Kranj. S celjskim profesorjem Zavadlalom je hotel zamenjati službo, Zavadlal je prišel res iz Celja, postal v Zadru ravnatelj in nato dež. šolski nadzornik za Dalmacijo, Glaser pa je ostal v Trstu. Veliko si je prizadeval, da bi prišel v Kranj vsaj za profesorja. Naprosil je poslance za intervencijo, ki mu pa čisto niti odgovorili niso. Tako malo je pomenilo takrat biti kulturni delavec, vse je bila — politična pripadnost. Zato se izpraznjena mesta navadno niti razpisala niso, temveč oddajala pod roko. V Kranj je hotel priti najprej službeno (to je, proti povračilu selitvenih stroškov), nato na lastne stroške in priložil zdravniško izpričevalo, oglasil se je za avdienco pri naučnem ministru Poljaku Madejskem, toda zdi se, da do te ni prišlo, ker mu je kmalu nato (7 Tu) poslanec dr. Jože Vošnjak naznanil, da je vsaka prošnja zaman.

Druga pot, priti iz Trsta in obenem izpreči šolski voz, se mu je zdela,

ko bi ga Slovenci, zlasti štajerski, hoteli v odmeno za 21letno izgnanstvo na avstrijskih mejah in v priznanje narodnega in znanstvenega dela postaviti za državnega poslanca, posebno ker med slovensko državnozborsko delegacijo ni bilo niti enega profesorja znanstvenika-pisatelja, čemur se je češki minister Kaizl naravnost čudil. Glaser se je sicer zavedal (15 Tu), da parlamentarno življenje res ni ugodno, vendar bi si bil rad zadnja leta težavne službe na ta način olajšal.

Da bi opozoril nase, je začel prav pridno pisati politične članke, dasi so bili že prej razni potopisi politično barvani, ko je n. pr. pri opisu litvanskih razmer (SN 1882) odločno zaklical: Ven z nemščino iz slovenskih osnovnih šol! — Sedaj je skušal meriti politiko z višjega mednarodnega stališča. Tako v člankih »Deutsche Erde« (Ed. 1892) v jasnih in odločnih besedah kaže na vsenemške cilje, ki so Slovanom nevarni, in pogreša pri naših poklicnih politikih potrebno zanimanje in znanstveno proučevanje takih višje-političnih problemov in še nekaj — sloge v takih skupnih in za nas usodnih vprašanjih. Drugič zopet (istotam: Vsenemška zveza) kaže, kako je ta vsenemška organizacija nekak viden sad idej, ki jih je pred 50 leti vsadil Wilh. Jordan s svojim takrat senzacionalnim delom (v treh zvezkih, 1852—1854) *Demiurgos*, kjer med drugim polaga idejne temelje nemški ekspanzivnosti in miselnosti o svetovnem poslanstvu nemštva. V Ed. 1901 (Nekaj spominov) zastopa mnenje, da je profesorski in pisateljski stan vsaj enakopraven drugim stanovom, kadar gre za izbiro narodnih poslancev. In l. 1902., ko je bil že v pokoju, je v Ed. objavil članek »Znanost v službi politike«, kjer bistro opozarja, kakšno važno vlogo opravljajo pri Nemcih znanstveniki, ki aktualne politične zahteve takorekoč znanstveno fundirajo, dočim pri nas vsega tega manjka.

Taki nazori so bili gotovo zdravi, širil jih je nedvomno ves čas tudi ustno, bili so umestni, ker so vladala razna demagoška gesla, kakor: kmet naj kmeta voli! Pomagali pa Glaserjevi opomini niso dosti, ker se stranke niso dale motiti v medsebojnem bratskem klanju, kamoli, da bi v politiki videle resno in če treba, znanstveno delo.

Umevno je, da je Glaser stopil tudi v stik s takrat odločilnimi prvaki v Mariboru, Ptujju in Celju, jih prosil pomoči in jim potožil svoje težave, ne da bi pri tem pomislil, da se z opozarjanjem na svojo bolehnost v veliki meri haš sam diskvalificira za težko poslansko delo. Zato mu je tudi eden dejal: Misel na poslanstvo si kar izbij iz glave, za poslance so določeni čisto drugi gospodje! Mogočni Celjan pa ga je tolažil: Bodi zadovoljen z mirno vestjo, da si delal za narod, po smrti pa z dobrim imenom! In ko sem mu jaz, poznavajoč takratne politične prilike, pozneje enkrat omenil, da je sklicevanje na literarne zasluge danes naivnost, mi je (po pravici) zameril.

V jeseni 1899 se je obrnil na poslanca Gregoreca s prošnjo, naj bi ga v slučaju odstopa priporočal za svojega naslednika, a izvoljen je bil drug, v

Celju pa so na mesto odstopivšega Mihe Vošnjaka izvolili rajši nemškega Reichsritterja Berksa, ki niti dobro slovenski ni znal in so se Nemci sami iz njega norčevali, ko so za pustno šalo pisali, da je Berks imenovan za deželnega šolskega nadzornika v Sloveniji. (Edinost 1901, Nekaj spominov.)

Tako je torej Glaser tudi pri tem stremljenju propadel, dasi smo lahko prepričani, da bi svojo nalogo vsaj tako vršil kakor marsikateri drugi. Seve njegova miselnost ni spadala v takratno politiko. Ker je njegovo delo služilo skupnosti, je domneval, da bi ga lahko obe stranki tudi skupno postavili za kandidata, ne vedoč, da je vsaka stranka hotela imeti izrazitega strankarja, in sicer celega, ne polovičnega. Sicer pa priznajmo: v takratnih časih, ko je moral imeti kandidat in poslanec trdo kožo, je bilo za Glaserja bolje, da ni stopil v politično areno. Ne prenesel bi bil političnega boja, ko ga je že literarni izčrpal. Vendar je bil nejevoljen, da so narodne časti tako »čudno«¹ razdeljene, da ima lahko nekdo kar tri funkcije, ki jih pri najboljši volji ne more izpolniti. Svojo usodo je primerjal z Levstikovo in je sklenil (posebno, ko je ležal v graški bolnici pred operacijo), da ne bo ničesar več novega pisal, samo Shakespearejeve prevode bo pilil. Svojo indološko biblioteko, brez katere ni misliti na vseučiliško profesuro in ki jo je s tolikimi žrtvami zbiral, je za nizko ceno ponujal lvovskemu in zagrebškemu vseučilišču zaman, nato pa jo je prodal v Lipsko Koehlerju. (12, 13, 14 Tu.)

Prosi za vpokojitev.

Ker je začel učiteljevati l. 1869/70., bi dovršil 1898/99 30 let predpisane profesorske službe, pod pogojem, da se mu vštejeta obe suplentski leti, ko je bil brez izpita. To se je že večkrat storilo v posebno obzira vrednih slučajih. On se je mogel sklicevati na šibko zdravje (saj je bil 1897 in 1898 operiran) in na svoje znanstveno delovanje. Zato je majnika 1899 vprašal pismo v ministrstvu, ali bi se mu leti všteli. Pri tem je omenil, da je bil s Šukljatom vred premeščen, toda ta je zdaj dvorni svetnik, dočim je bil on 23 let v prognanstvu. Vračunanje bi bilo »ein Akt der Menschlichkeit und der ausgleichenden Gerechtigkeit«. (18 Tu.) Prošnjo so mu (človek bi rekel, pri njegovi nesreči umevno) odbili, pač pa svetovali, naj prosi za premestitev na lastne stroške, kar je Glaser ponosno zavrnil, češ da profesor s 30 leti službe ne prosi za premeščenje, temveč za pokoj. Tako je torej moral služiti še dve leti. Prosil je nato vsaj za znižanje učne obveznosti od 18 na 16 ur tedensko, kar bi se doseglo s tem, da bi se opustil nemško-slovenski »Freikurs«, ki so ga obiskovali samo trije Nemci in trije Italijani. Odgovor je bil: Absolut vortragen! In Glaser je vlekel, dasi so mu živci vedno bolj odpovedovali in ga je od dec. 1899 zdravil dr. Neu, specialist za živčne bolezni, z elektriko in vodo in z vsemi sredstvi, da ga je privlekel do konca leta. Že dec. 1899 je opozoril Glaser svojega nadzornika Klodiča na svoj položaj in

v jan. 1900 ga je prišel nadzirat. Pri konferenci mu je očital, kako to, da ima nemško-slovenski kurz tako malo učencev. Njegovo delo je ocenil z re-dom: im allgemeinen befriedigend(!). »Pod tem nadzornikom Slovincem (vzkli-ka Glaser) sem dobil najprej svarilo, nato ukor, moral sem osem let dalje ko drugi čakati na 8. čin. razred, dasi me je bil ravnatelj dvakrat predlagal (6 Tu), eno leto preko časa sem čakal na 7. čin.«

V pismih ponovno primerja, kaj je doživel pod nemškimi in kaj pod slovenskimi ravnatelji in nadzorniki.

Zadnje leto 1900/01. je prosil za celoletni dopust in ga tudi dobil. Na jesen l. 1901. je stopil v trajni pokoj. Pri tej priliki mu je »Edinost« posve-tila v slovo notico petih vrstic!

V pokoju.

Ko je bil s koncem šolskega leta 1900/01 vpokojen, se ni predal pokoju, temveč je onih 12 let, ki mu jih je usoda še namenila, razvijal izredno aktiv-nost. Brez stalnega doma — samo na počitnice, včasih tudi za dalje časa, je zahajal k bratu v Hoče — je bival v raznih mestih, najprej v Gradcu,¹⁶⁾ nato na Dunaju, tri leta v Ogrskem Brodu, izletel za daljši ali krajši čas v Trst, Prago, Nemčijo, nadaljeval in celo širil je svoje študije, snoval nove li-terarne načrte, pisal spomine, stal sredi razburljive polemike. Vse to mu je še bolj pospeševalo njegovo bolehnost, ki se ji je upiral, dokler se ji je mo-gel . . .

O prvih letih v pokoju pripoveduje (Sp. 201): »Na jesen (1901) sem šel v Gradec, da bi oživil studije v orientalskih jezikih osobito v staroindijščini, katero sem kolikor toliko djal na stran, ko sem 15 let pisal Zgodovino sloven-skega slovstva, in sem se pri profesorju Kirsteju vpisal kakor izvanredni slu-šatelj. Čitali smo Pančatantra.¹⁷⁾ To je bilo v zimskem tečaju šolskega leta 1901/02. V poletnih mesecih 1902 in 1903 sem bival pri svojem bratu Henriku v Hočah, kateri ima mali vinograd v Gornjih Hočah v stranski dolinici, ki se imenuje Zaforst. S tem, kar sem si prihranil z bivanjem na kmetih v dveh poletnih semestrih, sem razširil njegovo hišo, da je dobila dve sobi in kuhinjo več,¹⁸⁾ da je bilo bolj ugodno. Imel sem namen nadaljevati delo Die vier Stufen im religiösen Leben der Inder (dijak, gospodar, puščavnik, berač), či-gar prvi del (Der indische Student) je bil že izdelan. Prevel sem tudi Govekarjeve ‚Rokovnjače‘ v nemščino.«

»V drugem šolskem letu (1902/03), in sicer v zimskem tečaju je imel Kirste predavanje o srednji perzijsčini, ki se imenuje tudi Pahlavi (3. do 7. stol. po Kr.). Oglasila sta se dva slušatelja, jeden jurist in jeden tehnik. Ka-

¹⁶⁾ Kamor se je hotel užaljeni »stari bednik za stalno preseliti« (18 Tu).

¹⁷⁾ »Petero knjig«, slavno zbirko indijskih pravljic in pripovedk, okoli 500 pr. Kr.

¹⁸⁾ Mislil je pri tem očitno na rodbino.

ko sta ta dva prišla na ta predmet, mi je nerazumljivo. Rekel mi je Kirste, da bo predaval, če se jaz oglasim kakor tretji slušatelj. Oglašil sem se. Ko je čez nekaj tednov končal slovnico, sta ona dva izostala in jaz sem ostal sam in se pripravljaj na razlaganje tekstov. Imeli smo francosko slovnico Harlez-ovo. V drugem semestru sem bil tudi sam slušatelj, samo moral sem čez nekaj tednov se v Trst preseliti zaradi rodbinskih razmer. Rekel mi je pa že poprej, da bi поблиžnje pečanje s tem predmetom bilo zame lepo polje delavnosti, ker ta filologija nima v nemščini niti primerne slovnice niti slovarja, ki so ga izdali trije učenjaki, namreč perzijski duhovnik Hoshangji Jamasko Asa, Nemec Martin Hang in Anglež W. West 1870 v angleškem jeziku.«¹⁹⁾

Glaser je bil dostopen za vsako pobudo, zato se je takoj lotil tega dela. Začel je zbirati besede za etimološki slovar.

K tej delavnosti so ga vzpodbujali zgledi raznih učenjakov, posebno Nemcev, ki so ostali čili in produktivni do visoke starosti. Pred vsem imenuje (Sp. 203) Hermanna Grassmanna (1809—1877), ki je bil gimnazijski profesor matematike, a je spisal pet šolskih knjig za nemščino, eno za latinščino, se v svojem 51. letu začel učiti sanskerta in preko 65 let star napisal (1875) indologom imeniten slovar za najstarejšo dobo, pri tem pa še vseh 1028 rgvedskih slavonspevov preložil (1876/7) klasično lepo in povrh še metrično v nemščino. Drug tak zgled je Ludwig Fritze (Sp. 206), ki je služil do 74. leta ter 1884 prevedel zbirko Pančatantra, kjer je tudi nad tisoč kitic, »ne da bi mu bil kak pesnik popilil le jeden stih« (dostavlja Glaser pač kot dokaz, da prevajalcu pesnika ni treba, da je sam pesnik).

Leta 1903. na jesen se mu je ponudila služba ravnatelja na zasebni nižji gimnaziji v Ogrskem Brodu na Moravskem. Sprejel jo je, da lažje krije stroške za vzgojo svojih otrok. — Dne 23. maja 1905 je praznoval njegov zavod stoletnico Schillerjeve smrti. Iz ohranjenega programa te slavnosti je videti, da je sodeloval kot čelist direktor Glaser. Kako se je brigal za dober uspeh dijakov, kažejo njegove (nekoliko ozkosrčne) odredbe (15. feb. 1906), da naj v primernih slučajih učiteljstvo nadzira domače delo dijakov v njih stanovanjih. Po triletnem ravnateljstvu se je vrnil (1906) domov. Tamkajšnji tisk ga hvali kot dobrega vzgojitelja s prislovično ljudo-milostjo. V Og. Brodu je izdal tudi slovensko-nemško brošuro »Kritike in prevodi za poskušnjo« (1906) v samozaložbi.

Počitnice je preživel v Hočah, na jesen pa je šel na Dunaj, kjer je mnogo zahajal k češkemu literarnemu historiku Dr. Jos. Karásku (Slavische Literaturgeschichte pri Göschenu in nato v ruskem prevodu). Ta je imel razumevanje za njegov položaj in je njegovo slovstveno zgodovino ugodno ocenil in

¹⁹⁾ »Da bi Slovenec zastopal v učenem svetu Slované in Nemce v tem jezikoslovju, bi bil doslej u n i c u m« (Turnerju 28. VI. 1904 iz Trsta).

tudi sicer poročal o njegovem delu v češke in nemške liste. Glaser mu je bil iskreno hvaležen, kar dokazuje obsežna korespondenca.

Zadnjih sedem let (1906—1913) je bival po kak semester na Dunaju, sicer pa v Hočah. Rad bi bil šel v inozemstvo, posebno v Heidelberg, kjer je deloval znameniti profesor Bartholomae, da bi se poglobil v eransčino, toda manjkalo mu je sredstev. Zaman jih je iskal pri ministrstvu. Nemški profesorji niso njegove prošnje priporočili, čim so zvedeli, da prevaja Shakespearea v — slovenščino. Zaslužiti je skušal z izdajo Shakespearejevih prevodov, do katere pa ni prišlo, dasi je bil Rihard III. od Slov. Maticе že takorekoč sprejet in dasi mu je poslala (1907) prevod Othella z naročilom, naj ga še enkrat pregleda. Ko pa je videl v rokopisu polno recenzentovih pripomb, je pregledal »samo prve tri strani pa našel, da ni nič bistvenega predlaganega«, zato je nejevoljen, »da bi mu ljubljanski literatje popravljali dikičijo« (23 Tu), in ker ga je delo na dunajski univerzi, kjer je poslušal vse možne jezike (asirski, armenski, perzijski, španski, sanskrt in angleški) bolj zanimalo, opustil nadaljnje pregledovanje in se zadovoljil s sodbo svojega tržaškega prijatelja in pisatelja Trnovca, ki mu je utrdil prepričanje, da so njegovi prevodi primerni za tisk (Ilešiču 23. 8. 1912).

Od Velike noči do jeseni 1907 je bil v Hočah (23 Tu), naslednjo zimo dalje časa v Pragi. V zimskem tečaju 1910/11 se je podal s Turnerjevo podporo v Göttingen, a se kmalu vrnil na Dunaj, ker je glavni profesor zbolel. L. 1911. je bil večinoma v Hočah, ker se je telesno počutil jako slabo. Otto Hauser ga tolaži (19. 8. 1911) in opozarja na Vuka Karadžića, ki je izjavljal, da se ima samo svojim berglam zahvaliti za to, kar je postal. Seveda je ta prispodoba vsaj tako šepala kakor Vuk sam; kajti Vuka je dvigala dosežena slava, Glaser pa je taval po trnjevi poti, ki so bile njene postaje le trud in razočaranje. Tudi l. 1912. je bil do septembra v Hočah, ker je bil zaradi končne zavrnitve prevodov tako potr, da se je bal, da ga zadene usoda Aškerčeva. (D. Hribarju 31. 3. 1913). Ko se mu je stanje vedno slabšalo, je šel v Gradec v bolnico. Kljub temu je imel še velike načrte za bodočnost. Izdati je hotel perzijsko-nemški slovar, dasi ga je Hultsch (Halle, 24. 7. 1912) opozarjal, da bo težko zanj dobil založnika; kajti kdor se bavi s perzijsčino, zna po navadi tudi angleščino, ki ima tak slovar (Steingass), dasi je nepopoln, ker se ne ozira na Šahname. V koliko je Glaser upošteval ta nasvet, ne vemo, pač pa je še dalje iskal založnika (Hartlebena), a zaman. Stumme (3. II. 1913) mu predlaga, naj skuša v Avstriji s posredovanjem trgovinskega ministrstva dobiti bogatega trgovca, ki ima trgovske zveze s Perzijo; morda bi hotel slovar založiti proti temu, da se knjiga posveti njemu. In 7. IV. 1913 piše Glaser Ilešiču: »Poleg svoje neozdravljive telesne hibe delam duševno še lahko šest do osem ur na dan in bi se na jesen preselil v Ljubljano in tam sodeloval« pri Slov. Matici, ki praznuje letos 50letnico obstoja kakor on (Glaser) 50letnico, odkar se je odločil kot šestošolec, da postane indolog. Toda napredujoča bo-

lezen (motnje v črevesju vsled porušenega živčevja) ga je polagoma selila vse drugam. Ker mu v Gradcu niso mogli pomagati, je odšel 3. maja 1913 v Hoče (Ilešiću 22. IV.), zadnjih 14 dni je bival v mariborski bolnici, od tam je šel zopet v Hoče, končno zopet v Gradec, kjer je v splošni bolnici dne 18. julija 1913 umrl. Neposredni vzrok je bila kap.

Truplo so prepeljali v Hoče; pogreb je bil skromen, ker je bila uradna javnost prepozno obveščena. Iz njegove o p o r o k e,²⁰⁾ ki jo je napisal v Hočah dne 11. junija 1913, navajam sledeče točke: 1. Knjige orientalske vsebine dobi zagrebško vseučilišče in tudi spis *Indische Nomenklatur der Zoologie und Mineralogie*, katerega sem že odposlal v Zagreb. Nemške knjige dobi moj sin. 2. Moje službene knjige naj shranjuje arhiv hočke farne cerkve. 3. Načrt Etimološkega srednjeperzijskega slovarja in Srednjeperzijske slovnice dobi dr. Bernhard Geiger, privatni docent na dunajskem vseučilišču. Za Novoperzijsko-nemški slovar iščem založnika na Nemškem. 4. Želim biti pokopan poleg svojih milih staršev v Hočah. Pogreb naj bo kolikor mogoče preprost.

Pri inventuri doma so našli 11 zvezkov Dinkhard, 12 zvezkov Shakespeareja, razne slovarje in druge knjige, kojih vrednost se ni dala dognati. Našli so se še tudi naročilni listi na drage knjige iz primerjajočega jezikoslovja, posebno perzijsčine, nadalje seznam vseučiliških predavanj v Švici, Avstriji in Nemčiji, pač znamenje, da se je do zadnjega bavil s študijami.

Rodbinsko življenje.

Glaser je bil tako zatopljen samo v svoje znanstveno delo, da leta in leta ni utegnil misliti na rodbinsko srečo. Šele po doseženem sanskrtskem doktoratu (1883), ki mu je na videz odpiral vseučiliška vrata, so mu menda bolj drugi ko sam všepnili misel, da mu treba žene, ki mu bo pomagala nositi reprezentančne dolžnosti, katere ga čakajo ... Sicer so se mu upi na akademično kariero kaj kmalu izjalovili, vendar jih ni definitivno pokopal, dasi ravno piše Turnerju (8. okt. 1886), da je sklenil preživeti ostali del življenja v Trstu in se — oženiti. V počitnicah 1886 je našel svojo bodočo družico v solnčni Gorici. Njen oče je bil iz stare plemiške poljske rodbine, udeležil se je l. 1863. poljske ustaje, bil izgnan, a v Avstriji sprejet v istem vojaškem činu in plemstvu ter je napredoval do polkovnika. Pozneje je večkrat bolehal ter rad potoval; vedno ga je spremljala hčerka Thekla, ki mu je zadnja leta gospodinjala v Gorici. Tam je oče umrl, hčerka pa se je 14. sept. 1887 (v Olo-mucu) poročila s profesorjem Glaserjem, ki je bil takrat 42 let star, ona pa 26.

Vse je kazalo, da bo to harmoničen zakon, vendar so se že v začetku pojavile kali poznejšim nesporazumom: tudi ona je bila visoko izobrazena,

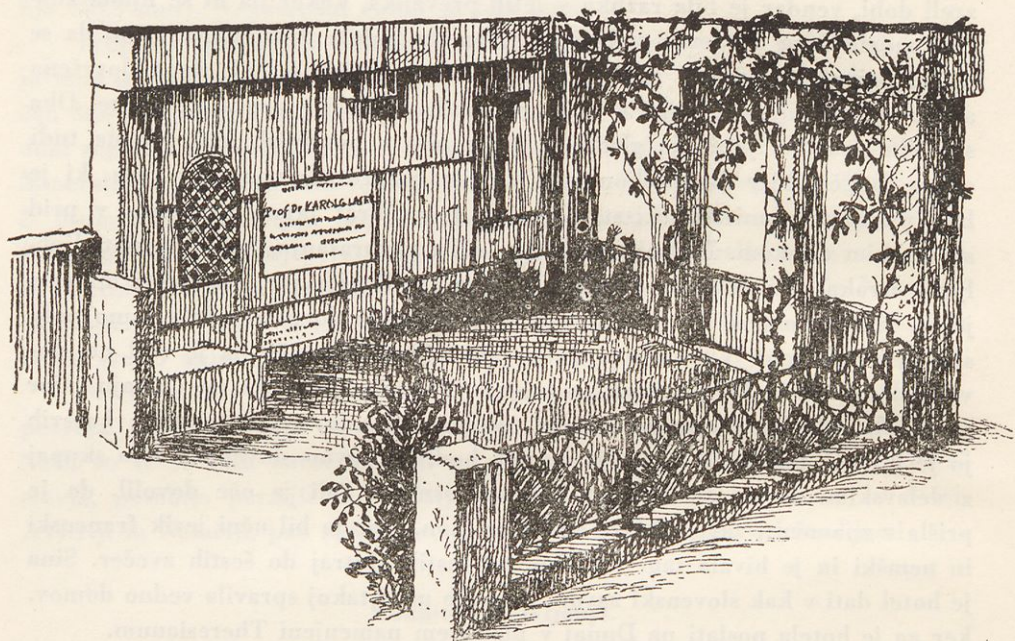
²⁰⁾ Ohranjena v Zapuščinskem aktu.

samo da je Glaser bolj, če ne izključno živel in snoval v daljnih, davnih sferah, žena pa mu je stala na realnih tleh sodobnosti. Oba sta znala mnogo jezikov, samo da je žena imela smisel le za svetovne jezike, dočim ni imela za mrtve, kakor mu je priznavala, nobenega razumevanja. Oba sta bila v zreli dobi, vendar je bila razlika v letih prevelika, kakor da bi se njuna značaja mogla drug drugemu prilagoditi. Oba sta ljubila družabnost, samo da se on ni ogibal slovenskim delavcem in ribičem, dočim je bila žena dovršena aristokratka, salonska pojava, ki so jo vabili v najvišje družabne kroge. Oba sta bila strastna ljubitelja glasbe, a to je bilo v poznejših letih morda tudi edino torišče, kjer med zakoncema ni bilo nasprotnih nazorov. Žena, ki je bila priznana pianistka (Liszt, Chopin), je večkrat javno nastopala v prid slovenskim dijakom. Najbolj sta se pa ločila v vprašanju, kako vzgajati ljubljena otroka, Eleonoro in Vladimirja. Oba sta ljubila svoj slovanski materin jezik. Mati je oba učila poljski; Eleonora je imela do petega leta samo poljsko pestunjo, tudi Vladimir je dobro govoril poljski, oče pa je silil na slovensko vzgojo in hčerka tudi za svojega 14letnega bivanja na Dunaju, kjer ni slišala nobene slovanske besede, ni pozabila slovenskih pesmic, katerih jo je bil oče naučil. V Trstu je morala hoditi v javno slovensko šolo skupaj z delavskimi otroki in šele po končani osnovni šoli je oče dovolil, da je prišla v znameniti zavod Nôtre dame de Sion, kjer je bil učni jezik francoski in nemški in je bivala tam ves dan, od šestih zjutraj do šestih zvečer. Sina je hotel dati v kak slovenski zavod, pa ga je mati takoj spravila vedno domov, ker ga je hotela poslati na Dunaj v plemičem namenjeni Theresianum.

Tako je torej bilo doma vedno dovolj snovi za vnete debate, ki so trajale deset let, dokler nista šla narazen, brez sovraštva, brez senzacij, ker so pač življenjski njuni nazori si bili preveč nasprotni in značaji premalo prilagodljivi. Sodnijsko sta se ločila 8. jan. 1897. (Zap. akt.) Izrekla se je sporazumna ločitev, brez krivde kateregakoli, samo vsled prevelikega nasprotja njunih temperamentov. Otroka sta bila prisojena začasno njej. Pozneje ju je skušal dobiti zase; v ta namen je bil tudi neki sestanek cele rodbine v Gradcu v avg. 1903 (19 Tu), toda brez uspeha. Vendar pa prepad med obema ni bil brezupen in Glaser se je večkrat tudi z nekakim uspehom skušal spoprijazniti. V ta namen je tudi dal pri bratovi hiši v Hočah toliko prizidati, da bi lahko cela rodbina imela lepo letovišče, žena pa je rajši letovala (od 1893 dalje) v Koroški Beli. Da je prevzel službo ravnatelja zasebne gimnazije v Ogrskem Brodu, ni bilo samo to, da podkrepi ironijo usode, ki mu je ravnateljsko čast naklonila med Nemci, ker mu je lastni rojaki niso zaupali med Slovenci, glavni vzroki so marveč bili veliki stroški za čim temeljitejšo vzgojo zlasti hčerke, koje usodo je spremljal s ponosom in upom. (Glaser Štreklju 9. apr. 1905.)

Zadnja leta je Glaserjevo bolehanje, zdi se, zakonca včasih zbližalo, popolnoma združila pa ju je šele smrt in zdaj ležita v skupnem zatišju, idi-

lično lepem in harmonično ubranem, v ozadju se dviga domače Pohorje, pred njima leži sanjavo Dravsko polje, nad njima pa bdi pieteta in ljubezen njihovih otrok.

Nagrobni napis.

V tem zavetju počivata
Prof. dr. Karol Glaser
ki je Slovencem napisal prvo zgodovino slovstva
* 3/2 1845 + 18/7 1913
in njegova soproga Thekla Maria Glaser
rojena Junosza — Dąbrowska
* 14/6 1861 + 25/4 1929

Kar v mlade duše si sadil,
Razvilo v njih se v plod je živ,
Varneje stopa novi rod,
Ko si mu Ti pokazal pot.

Oton Župančič

Da Glaserja razumemo

in si ustvarimo njegov duševni obraz, nam ni treba učenih analitičnih metod, njegovo življenje in delo je odprta knjiga, pisana tako preprosto, da jasno vidimo, kako so razni momenti klesali njegov lik. Temeljne poteze so mu dali mladostni doživljaji doma in v šoli. Doma je videl rodbinsko življenje v lepem skladu patriarhalno urejeno, kot najstarejši sin, določen za »gospoda«, je užival izjemno stališče, kar mu je dvigalo zavest, a tudi odgovornost. Že zgodaj se je navadil, skromno se omejevali, samo da razbremeni starše. Globoko je čutil vso povezanost očeta, ki je bil kovač in krčmar in kmet, z rodno zemljo in domačimi prebivalci. Kakor je videl doma, tako je v šoli na sebi izkusil, da le resno, trdo delo vede do trajnih uspehov.

Ti mladostni vtisi so bili tako močni, da se niso dali izpodriniti nobenim poznejšim vabam. Ostal je trdno zasidran v domačem kraju in ljudstvu, ohranil njegove demokratično-konservativne nazore, ob vsaki priliki je po hitel domov in zadnja želja je bila, počivati poleg milih staršev. Hvaležno se je spominjal mariborske gimnazije, skoro preveč je, posebno v pismih, podarjal pripadnost k štajerskim Slovencem.

Glaser je bil otrok svojega časa, zajela ga je doba taborov, ko so rodoljubi, še v dobrem pomenu besede, budili narod k zavesti in mu bili vse hkratu: politiki, organizatorji, znanstveniki, pesniki. Postati tak rodoljub, delati nesebično za narod, biti mu v čast pred vsem svetom, to je bila že v mladosti njegova goreča želja. Kot dijak se je v mariborski čitalnici narodnega dela učil, vršil pa ga je celo življenje v raznih, posebno pevskih društvih, včasih kot vodja, še večkrat kot »redov«. Ko pa so se Slovenci politično vedno bolj diferencirali, je ostal še nadalje slogaš in zabavno je čitati (24 Tu), kako je v stiski iskal pomoči pri obeh strankah.

Kot rodoljub je videl, kako so naše kulturne njive še neizorane, delavcev pa primanjkuje. Čutil je dolžnost, da se loti dela tam, kjer je najbolj nujno. In tako je skoro bolj iz takih splošno narodnih razlogov kakor pa iz osebne ambicije postal indolog, prevajalec, literarni historik, politik, nazadnje še pesnik. Res da ni pri teh svojih nalogah polno, to se pravi vidno uspel, mnogo njegovih del je ostalo v rokopisih, vendar pa je opravljal pionirsko delo, dajal inicijative, ustvarjal več ko prve osnutke.

Tragična krivda njegovih neuspehov je v tem, da je živel na prelomu dveh dob. Sam tipični zastopnik stare generacije, je pisal in delal za novo, ki je

bila v marsičem drugače usmerjena. Bil je brezdvomno velik učenjak, dasi je bolj sprejemal, nego je imel priliko, da bi s kake vseučiliške stolice dajal in presenečal svet z deli, kjer bi odkrival nove vidike in postavljaj duhovite teze. Ponujal je sadove svojega duha v jezikovni obliki, ki ni več odgovarjala novi struji.

Glaser je bil mož dela. Naj so bili njegovi kritiki še tako malo zadovoljni s tem, kar je napisal, vsi so bili polni občudovanja njegove prislovične delavnosti. »Pridnejega človeka v svojem življenju nisem poznal nego je bil profesor Karol Glaser«, ta sodba mons. Toma Zupana ni osamljena. Kakor je imel točno razdeljen dnevni čas (drobec je bil stalno posvečen godbi), tako si je za vsako delo napravil načrt, ki ga je kvečjemu prekoračil, kadar mu je delo pod rokami naraslo. In to se mu je redno dogajalo. Misel na slovestveno zgodovino se mu je porodila pri občuteni potrebi pripravne učne knjige, nastalo pa je, ne bojim se reči, imponujoče delo. Podobno je širil svoje jezikoslovne študije. Kakšna množica vseh možnih jezikov se je razrastla iz prvotnega sanskrta!

Kakor je dajal, tako je rad sprejemal pobude in nad vse značilno je zanj, koga vse si je jemal za vzor. Bili so to možje izredne marljivosti, ki so poleg svojega poklicnega dela, nekateri šele v poznih letih, kot samouki v kakšni stroki dosegli nepričakovane uspehe, tako n. pr., če je matematik (Grassmann) pisal filologom učne knjige, ali učitelj na pripravnici (L. Fritze) postal znamenit prevajalec sanskrtskih pesnitev, ali če je slavní kirurg (Albert) v odmorih zamenjal nož s peresom in izdal vpoštevano antologijo.

Glaser je bil mož ciljev. Kot šestošolec si je postavil svoj življenjski cilj, postati južnim Slovanom prvi indolog, in stremel je za njim, dokler ga ni dosegel. In ko se je na stara leta poprijel perzijsčine, je kljub raznim odsvetom pririnin tako daleč, da sta bili dve nameravani knjigi v načrtu izdelani, za tretjo pa je bilo treba samo še najti založnika. Nič drugače ni bilo z antologijo in s Shakespearejem. In ko je skozi sedem let izdajal svojo literarno zgodovino in so kritiki ob vsaki novi knjigi ugibali, ali ni »morda še slabša« ko prejšnja, tedaj bi bil marsikdo obupal, on je vztrajal do konca.

Glaser je bil mož borbe, za svoje in za narodove pravice. Moško jih je branil, ni se bal, če je bilo treba, javnosti; šel je k škofu, k ministru, k cesarju. Ko je bil iz Kranja radi narodnega delovanja in srbofilskega mišljenja kazensko premeščen, je pred ministrom tolmačil svoje stališče, nato pa v obširni spomenici pobijal razne očitke, obenem pa prosil za rehabilitacijo, ki bodi v tem, da ga premestijo na slovensko gimnazijo ter mu dajo študijski dopust. In ni prej odnehal, dokler ni tega dosegel. Proti nasprotnikom je bil vztrajen, če tudi ne baš srečen polemik. Svoje narodno prepričanje je poudarjal povsod, ni ga skrival niti pred inozemskimi učenjaki ter jim pošiljal svoje slovenske spise. Njegova energična borba za slovenstvo v Trstu ostane za vedno svetla točka v njegovem delovanju. Jugoslovanska zavest je bila

pri njem jako živa in čudno pogosto rabi besedo Jugoslovan, dasi ni mogel slutiti, da bo ta beseda tako kmalu, žal šele po njegovi smrti, meso postala. Umevno je, da je obsegal tudi ostale Slovane, posebno pa se je zanimal za Lužičane in Litvane, ki jih je obiskal in o njih pisal, ker je njih položaj tako zelo spominjal na Slovence. Pri Litvanih hvali njih narodni ponos, da ne poznajo (kakor mi, si je mislil) tiste hlapčevske ponižnosti pred nemško gospodo, temveč občujejo z njo kakor enako vredni. Pri tej priliki citira s prozornim namenom Nemca Mielkeja, ki je nemške uradnike v dvojezičnih deželah pozival, da je njih dolžnost, naučiti se jezika naroda, med katerim si služijo kruh.

V osebnem občevanju je bil Glaser sila skromen. da nisi v njem slutil učenjaka. Ni se znal uveljaviti, ni imel avtoritativnega nastopa, bil je kakor ga je njegov ravnatelj dr. Franc Swida (1895) dobro označil: eine kontemplative Gelehrtennatur. Tak je bil v zrelih letih, v mladosti pa je bil, pravijo, rad tudi vesel, nikdar pa ni veseljačil.

Skoro ves zadnji čas je bil zapleten v polemike, kjer se je pogosto skliceval na svoje znanstveno delovanje in strokovne izpite. Nekateri so hoteli v tem videti samohvalo, kar pa je on odločno odklanjal, bila je pač to le neka ultima ratio (12 Do). Predaleč pa je šel v podcenjevanju svojih mladih kritikov, ko ni upošteval, da utegne imeti vseučiliški dijak, ki črpa iz neposrednega vira najnovejših znanstvenih izsledkov, naprednejše nazore kakor pa osamljen učenjak, ki te prilike nima.

Najznačilnejša poteza zadnjih 20 let njegovega življenja pa je bila zagrenjenost, ki je daleko presegala običajne mere in mu zato ni mogla dobiti prijateljev, posebno ker so le redki poznali globlje njene vzroke. Glaser je bil trdno prepričan, da so mu njegovi lastni rojaki storili hude krivice: da je moral (po ovadbi slovenskega tovariša) proti svoji volji 24 let preživeti na avstrijskih mejah, da v službi kot vesten profesor in znan pisatelj niti normalno ni mogel napredovati, kaj šele, da bi dosegel kak vodilni položaj, za katerega se je smatral zmožnega; da mu njegovi štajerski rojaki niso hoteli olajšati zadnjih službenih let s tem, da bi mu poklonili čast narodnega poslanca; videl je krivico v tem, da je prva obsodba njegove slovstvene zgodovine postala usodna za vsa poznejša njegova dela, ki so jih a limine odklanjali; ni mogel preboleti očitka, da bi on pri svojem jezikovnem znanju ne znal prevajati v slovenščino; hudo mu je bilo, da ni imel nikogar, ki bi si bil upal javno zanj nastopiti in mu pridobiti, če že ne priznanja, ki ga je bil deležen drugod, vsaj miru; da je bil ves trud zaman, prislužiti si k pičli pokojnini še potrebna sredstva, da bi mogel nadaljevati svoje študije — kako malenkostne vsotice so pri njem igrale odločilno vlogo! Vse to je ustvarilo v njem neko razdraženost, potrla ga je duševno, pa tudi telesno. Ko je leta 1911. izgubil zadnjo nado, da bi mogel kedaj spraviti svoje proizvode doma na svetlo, je to učinkovalo nanj tako porazno, da se je bal katastrofe. Kot

posledica duševnega zrušenja se je pokazala disfunkcija življenjsko važnih organov, vsako zdravljenje v bolnicah je bilo zaman.

Tako se je torej njegovo življenje, ki je obetalo v začetku toliko, končalo s strašnim disakordom. Dr. Karásek, ki je poznal te intimne strani njegovega življenja, je v nekrologu (Mor. Orlice, 23. okt. 1913) stisnil svojo bol v en sam stavek: Dr. K. Glaser nezasluhoval svého osudu.

Veliko duševnih zakladov si je bil Glaser nabral, eno pa mu je usoda odrekla: zunanji uspeh. In tako Glaser, kakor pravi Ilešić, ni bil niti majhen niti velik, pristaviti pa je treba, da ni bil noben povprečnik, temveč se je z lastno energijo, kljub nenavadnim oviram visoko dvignil kot čist značaj, nesebičen delavec in znaten učenjak, ki mu je manjkalo samo eno: primerno torišče.

Na koncu naj govori Glaser sam, kakor je napisal v zadnji točki svoje oporoke:

Smer mojega življenja je bila, prirojeno ukaželjnost izobraziti, s tem koristiti Slovincem in jim delati čast, osobito štajerskim Slovincem in proforskemu stanu. Vsako drugo razumevanje moje individualnosti je krivo.

Viri.

1. »Spomini«, 2. »Avtobiografija«, 3. korespondenca, 4. zapuščinski akt P VI 246/13, okrajno sodišče Maribor, 5. katalogi in izvestja mariborske gimnazije, 6. Biografski leksikon s. v. Glaser Karel, 7. njegovi spisi.

»Spomini«.

Prvič jih omenja Glaser v pismu Turnerju 23. I. 1895, ko pravi, da je začel lani v počitnicah (torej 1894) pisati »Spomine prvega južnoslovenskega indologa«. Ko je stopil v pokoj (1901), jih je najbrž predelal in opremil s službenimi akti (17 Do), kakor je istega leta v Edinosti priobčil »Nekaj spominov« (na usodo slovenskih profesorjev pisateljev, ki jih preganja vlada, doma jih pa lastni rojaki zapostavljajo). Večkratno predelovanje »Spominov« se vidi iz popravljene paginacije; nekateri listi so odrezani, drugi imajo prilepke. Zadnja stran ima štev. 206, toda tu so vštete tudi razne priloge (odloki, spomenice, ocene, prošnje, pisma, časopisne notice) v izvirniku ali prepisu, razen tega je prvotni obseg skrčen vsaj za 50 strani, pridržano pa je prvotno štetje, tako da je biografskega gradiva komaj za kakih 80 strani, kar je razmeroma malo, ker tudi slog ni zgoščen. Opis sega do l. 1906. Najbolj čudno pa je, da je glavno njegovo delo skoroda pozabljeno. Na str. 157. je sicer naslov: Boj za razširjenje slovenskega poduka na gimnaziji in »Zgodovina slov. slovstva«, toda o tej pove samo, da jo je 15 let pisal in da je izšel njen I. zvezek 1894. To je vse! V »avtobiografiji« (1913) navaja, da ima v rokopisu »Spomine slovenskega profesorja, v katerih na podlagi služb. aktov opisuje nenavadni tok svojega življenja.«

»Avtobiografija«.

Menda leta 1911. ali 1912. je izpolnil vprašalno polo za »Južnoslovenski enciklopedički rječnik«, ki so ga hotele izdati obe akademiji (v Zagrebu in Beogradu) in naša Slov. Mat., toda radi nastale svetovne vojne ni izšel. Dobro došla dopolnitev bio- in biblio-grafskih podatkov, ki pa so navedeni žal po spominu brez potrebne akribije. Shranjuje jo vseuč. prof. Ilešić.

Korespondenca,

kar sem je imel na razpolago, obsega poleg pisem, ki jih je Glaser prejel, po večini pisma, ki jih je pisal in to iz Dunaja (D), Hoč (H), Trsta (T), Ogrskega Broda (B), Gradca (G), Weidenaua (W), Maribora (M), Prage (P). Nekaj je še pisem o njem. Kratica, na pr. (20 Tu) pomeni 20. pismo Glaserjevo, pisano iz Trsta 28. VI. 04 drju. Turnerju.

Pisma shranjuje:

A. Banovinski arhiv v Mariboru:

- a) Glaser — Turnerju (40 pisem): 1886 T: 1.) 8. X., 2.) 20. X., 3.) 28. X.; 91 T: 4.) 10. X.; 95 T: 5.) 23. I., 6.) 24. I., 7.) 6. III., 8.) 2. IV.; 96 T: 9.) 4. II.; 97 T: 10.) 16. III., 11.) 16. XII., 12.) 27. XII.; 98: 13.) 24. II. G; T: 14.) 26. II., 15.) 7. IV., 16.) 3. XI., 17.) 19. XI.; 01 G: 18.) 26. II.; 03 G: 19.) 28. VIII.; 04 T: 20.) 28. VI.; 06 D: 21.) 12. I., 22.) 25. XII.; 07 D: 23.) 10. II.; 08 D: 24.) 18. IX.; 10: 25.) 30. X. H; 26.) 24. XII. D; 11 H: 27.) 22. XII.; 12 G: 28.) 18. IX., 29.) 3. X., 30.) 21. X., 31.) 4. XI.; 13: G: 32.) 6. I., 33.) 12. I., 34.) 27. I., 35.) 30. I., 36.) 13. II., 37.) 19. IV.; H: 38.) 19. V., 39.) prepis kritike, priloga pismu, M: 40.) 27. VI.

- b) Gl. — Streklju (4): 1900: 1.) 29. VI. T, 2.) 19. X. G; 1905 B: 3.) 9. IV., 4.) 28. III.
- c) Gl. — Antonu Medvedu v Mariboru (2): 1900: 1.) 4. VI. T; 1901: 2.) 13. XI. G.
- č) Gl. — Martinu Mešku (1): 1902: 6. III. G.
- B. Gospa Eleonora Šverljugova (Zagreb):
- a) Dav. Trstenjak (Ponikva) — Tomu Zupanu (Kranj): 1877: 5. III.; odgovor v konceptu na istem pismu: 25. III.
- b) Gl. — T. Zupanu (8): 1877 W: 1.) 27. VI., 78 W: 2.) 20. VI., 3.) 17. VII.; 79 W: 4.) 6. I.; 80 T: 5.) 29. IX.; 81 D: 6.) okt.; 82 D: 7.) 6. III., 8.) 6. IV.
- c) T. Zupan — gospé Šverljugovi: 31: 12. III.
- C. Vseuč. prof. dr. Fr. Ilešić:
- a) Gl. — Ilešiću (7): 1912 H: 1.) 23. VI., 2.) 23. VIII., 3.) 3. IX.; 1913 G: 4.) 23. I. (objavljeno v Slovanu 1913, p. 288), 5.) 7. IV., 6.) 22. IV.; 7.) 30. IV. H.
- b) Gl. — »Slovanu« (3): 1912 H: 1.) 18. IV.; 13 G: 2.) 24. I. 3.) 31. III.
- c) Aškerc — Glaserju (5 pisem): 98: 1.) 13. X., 2.) 2. XI.; 05: 3.) 26. X.; 07: 4.) 11. VI.; 12: 5.) 23. IV.
- Č. Ga. Melanija Karáskova (Dunaj) ima 15 pisem, ki jih je prejel njen mož dr. Jos. Karásek od Glaserja: 06: 1.) 21. V. B, 2.) 22. X. D; 07: 3.) 29. IX. H, 4.) 12. XI. P; 08: 5.) 2. II. P, 6.) 15. V. H; 09 D: 7.) 20. III.; 10 D: 8.) 5. III., 9.) 16. XI., 10.) 23. XII.; 11 H: 11.) 2. IV., 12.) 16. VII.; 12: 13.) 1. I. H; 13: 14.) 16. III. P, 15.) 8. IV. G.
- D. Dr. A. Dolar (Maribor) shranjuje:
- a) Gl. — Dolarju (23): 05 B: 1.) 24. X., 2.) ?, 3.) 7. XI.; 06 B: 4.) 19. I., 5.) 19. V., 6.) 25. VI.; 06 H: 7.) 25. VII.; 08 H: 8.) 17. VI.; 09 D: 9.) 1. IV.; H: 10.) 20. IX., 11.) 28. IX., 12.) 3. X., 13.) 10. X.; 11 H: 14.) 2. X., 15.) 6. XI., 16.) 5. XII.; 13 G: 17.) 6. IV., 18.) 9. IV., 19.) 11. IV.; H: 20.) 2. V., 21.) 7. V., 22.) 2. VI.; M: 23.) 30. VI.
- b) Pisma, ki so jih pisali Glaserju: Dav. Trstenjak (Stari trg) (8): 1886: 1.) 19. VI.; 87: 2.) febr.; 3.) 18. X.; 4.) 14. XII.; 88: 5.) 10. VII.; 89: 6.) 1. XI., 7.) ?, 8.) 30. XII.
- Slov. Matica: 8. VII. 1911 in koncept odgovora 10. IX. 1911.
- Žpk Fr. Šegula (3): 1912: 1.) ?, 2.) 21. X., 3.) 28. XI.
- Jos. Vošnjak: 94: 2. IV. (iz Ljubljane).
- Fr. Štingl: 05: 23. II. (iz Kotelji).
- Vinko Šercl: 06: 5. II. (iz Ljubljane).
- Leciejewski: 99: 2. XI. (iz Lvova).
- Korš (2): 1.) brez datuma (1904?), 05: 2.) 24. I. (iz Moskve).
- Zubatý (2): 06: 23. X., 6. XI. (iz Prage).
- Prof. Bartholomae (Heidelberg) (2): 11: 1.) 27. XI.; 12: 2.) 8. I.
- Hans Stumme (Leipzig) (4): 11: 1.) 30. III.; 12: 2.) 13. II.; 13: 3.) 28. I., 4.) 3. II.
- Prof. Hultsch (Halle) (2): 10: 1.) 23. XII.; 12: 2.) 24. VII.
- Otto Hauser (Dunaj) (9): 1910: 1.) 31. VIII., 2.) 20. IX., 3.) 23. IX., 4.) 28. IX., 5.) 29. X., 6.) 14. XI.; 1911: 7.) 9. VIII., 8.) 19. VIII., 29. VIII.
- Prof. Bühler (Dunaj): 1885: 6. XI.
- Ludwig Fritze (5): 1884: 1.) 27. I. (Drossen); (Cöpenik): 1885: 2.) 8. XII.; 1912: 3.) 3. II., 4.) 23. XII.; 1913: 5.) 20. III.
- Weber (Berlin): 1886: 7. XII.
- O Glaserju so mi še pisali vseuč. profesorji: R. Nachtigal (16. XI. 1933), M. Murko (27. XI. 33), Fr. Ilešić (20. XII. 33), K. Ozvald (4. II. 1934) in Bernhard Geiger (Dunaj, 12. IV. 1934).

Glaserjevi spisi.

1863. Dopis iz Maribora. —y— (Prvi njegov tiskan spis, kjer je »vzel na muho« profesorja, ki svoje slovensko ime [Anton Žnidarič] piše namesto z 8 s 13 črkami [Sch-tsich], pa je pri tem še matematik!) Torbica 111.

1869. Črni kabinet. [Anonimen prevod iz češčine.] SN 51, 52.
1872. Privina in Kocelj, kneza panonskih Slovanov. Havelka, prevel —. SN 102—6.
Odlomek iz slovenskega prevoda Ploetzove francoske slovnice I. Gimn. izv. Celje.
1873. Poljub. Prevod novele Karoline Světle. Humoreska iz gorjanskega življenja. Zora, št. 16—23.
1874. Georg Caf. Tagespost julij.
Johannes Schmidt. Vestnik 6.
O grški muziki. Vestnik 29, 30, 41—4.
August Schleicher. Vestnik 65—8, 81—6.
1875. O protezi v grščini. Vestnik 88—90, 108—10, 122—4.
1876. Archiv für slavische Philologie. I. Zora 94.
V letih tekočih. Zora 139—41.
Archiv für slavische Philologie. SN 9.
O indoevropskih jezikih. Iz angleščine poslovenil. SN 260—5. (V ponatisu 45 str.)
Odlomek iz slov. prevoda Ploetzove francoske slovnice. II. Gimn. izv. Kranj.
1877. Damajantica žaluje po soprugu. Prevod iz Mahābharata. SN 172—5.
Iz Kranja v Weidenau. SN 55 (9. III. 1877).
1879. Über die Prothese im Griechischen, Romanischen und Englischen. Gimn. izv. Weidenau.
1881. Reforme ruskega carja Aleksandra. Prevod iz angl. spisa Olge Kirějeve Novikove. SN 73—82.
Peti internacionalni orientalski shod v Berlinu. Kres 566—8.
1882. Slovanske Benetke (Spreewald). Kres 91—4.
Dušmanta. Holandski spisal van Hemert. Kres 626—7.
Litvanske in slovenske razmere. SN 218.
1883. Epiške indske pripovedke in pravljice. Kres 36—8, 94—7, 152—3, 256—7, 314—5, 360—1, 408—9.
Utemeljitev in cvet krakovske akademije. Kres 525—8.
Über Bāna's Pārvatīparinayanātaka. Sitzungsberichte der phil. hist. Klasse der Akademie der Wissenschaften in Wien, CIV. Bd. 575—664. (V ponatisu 92 str.)
1884. Kakšne znanstvene spise naj objavlja Letopis Slovenske Matice? E 13—7.
Spomenica za razširjenje slovenskega poduka na tržaški gimnaziji. E 91.
Der siebente Orientalisten Kongress und die österreichischen Slaven. Politik (Praga), 162—3. (V ponatisu 20 str.)
Firduzi. Kres 45—51.
Epiške indske pripovedke in pravljice. Kres 91—3, 309—10.
1885. Ilovnat voziček. E 1, 2.
Urvaši. Indijska drama Kālidāsova. Na slovenski jezik preložil. —. Trst. Samozaložba. 106 str. (1. zvezek Indijske Taliže.)
Mālavikā in Agnimitra. Indijska drama Kālidāsova. Na slovenski jezik preložil —. Trst. Samozaložba. (V knjigi letnica 1885, na ovitku 1886.) 102 str. (2. zvezek Indijske Taliže.)
A. Vaníček. Biographische Skizze. Wien. In Commission bei C. Konegen. 8°. IV+66.
Rgveda I. 143. Text, Übersetzung und Commentar. Gimn. izv. Trst. (Tudi v ponatisu.)
1886. Slovenski juristi za Primorsko. SN 59.

- Starejša doba indijskega slovstva. Kres 73—81.
Pârvatî's Hochzeit. Ein indisches Schauspiel. Zum ersten Male ins Deutsche
übersetzt. X+38 str. Gimn. izv. Trst. (Tudi v ponatisu.)
1888. Spomini na Božidara Raiča. E.
Zgodovinske črtice o slovenščini na srednjih šolah na Sloven-
skem. SN 12—20.
Božidar Raič. LSM 1—46.
1889. Urvaši. Hrvatska 108—9.
Altnordisch. Gimn. izv. Trst. 42 str.
1890. Davorin Trstenjak. E 14—9.
Jurij Kobè. LZ 742—5.
1891. Nekoliko iz indijskega bajeslovja. DS 80—3, 133—8.
1892. »Deutsche Erde«. E 148.
»Vsenemška zveza« in položaj na Ruskem. E 124—5.
Franc Cegnar. DS 177—80, 226—8.
1893. Simon Gregorčič. E 1—4.
1894. Pesem od svetiga Alfonsa. LZ 572.
Cerkvena pesmarica iz 1784. LZ 643.
Župniški izpit iz l. 1750. LZ 702—3.
Rokopisna pesmarica iz l. 1781. LZ 763—6.
Pavlina Pajkova. DS 641—3.
Zgodovina slovenskega slovstva. Založila SM v Ljub. Tiskala Kat.
tiskarna. 1894—1900. 8°. 4 zvezki: I. Od početka do francoske revolucije. 1894. XIV+
(II)+220+IV+(II) str. — II. Od francoske revolucije do 1848. l. 1895. II+276+lit.
pril.+(III) str. — III. Bleiweisova doba od 1848. do l. 1870. l. 1896. VII+176
str. 2. snopič 1897. 177—341+(III) str. — IV. Stritarjeva doba od 1870. do 1895. leta.
l. 1898. XII+151 str. 2. snopič. 1899. 153—312 str. 3. snopič. 1900. 313—483 str.
1895. Odprto pismo na ordinariat. E 1—3.
Repeževa pesmarica, doslej pogrešana iz 1757. LZ 60—3.
Dopolnek k Zgod. sl. sl. I. zv. LZ 388.
Odgovor na Oblakovo oceno o I. zv. Zgod. sl. slovstva. LZ 443—5,
511—3.
Goričanski rokopišni katekizem minulega stoletja. LZ 449—50.
1896. Še nekaj glede jezika v Stritar-Jurčičevi izdaji Prešernovih
Poezij. LZ 512.
V pojasnilo. LZ 388.
O rgvedskih slavospevih. LSM 168—83.
1897. Zgodovina slovenskega slovstva, III. zvezek in pragmatična
slovenska hvaležnost. E 68—73.
O naših slovstvenih potrebah. SN 130—1.
1898. Češki list Vlast o Zgodovini sl. slovstva. E 13.
»Zgodovina slovenskega slovstva«. SN 86—9.
1899. Ministerstvo za uk in bogočastje pa slov. profesorji. SN 296.
1900. Pierwiastki starożytne w piesmach slowińskich. Dr. Jan Lecie-
jewski. Lvov. E 146.
Th. Elze, Trubers Briefe. Tübingen 1897. E 14.
1901. Nekaj spominov. (Slika iz življenja slovenskega profesorja in pisatelja.) E 28. IX.
—9.X.
Bibliografija slovenska za l. 1899 in 1900. ZSM 198—233.
Hrosvita iz Gandersheima. Slovenka 315—9.
Buddhizem. DS 344—50.

- Ivan Macun. Njegovo življenje in delovanje. DS 645—55, 709—20.
1902. Znanost v službi politike in to pa ono. E.
Kâlidâsa. LZ 617—23, 683—9, 734—9.
Bibliografija slovenska za l. 1901. ZSM 203—31.
Vinko Šercl, slovanski glotolog. Slovenka 283—5.
Razvoj španskega jezika. Zgodovinska črtica. DS 348—9.
1903. Narodno slovstvo. Slovan 350.
Nemška moderna. DS 303—5, 367—71, 491—7.
1904. Julij Cezar. Poslovenil Oton Župančič. Salonska knjižnica. VI. zvezek. V Gorici.
DS 694—8.
1905. Romeo in Julija. Poslovenil Ivan Cankar. V Gorici. 1904. Salonska knjižnica.
DS 497—9.
Shakespeare bei den Slovenen. Südsteir. Presse 51.
(Nemški prevodi sledečih slov. pesmi v Südsteir. Presse):
Anton Aškerc: Svetopolks Testament (št. 84), der Becher der Unsterblichkeit (96), Der Dichter Selim (98);
Ivan Cankar: Ivan Kacianar (83), Slávina (87);
J. Cimperman: Der Friedhof (75), Die Mannesehre (76), Der sorglose Sänger (78);
Karl Kette: Die Romanze (78);
Fr. Levstik: Der Abschied (80), Die Tochter des Fischers (81), Am Fenster (82), Die Rose (95).
1906. Kralj Lear v slovenskem prevodu. SN 186—91. (Tudi v ponatisu.)
Co mësíc dal. — Kako naj se prevaja. Slovan 125.
Kritike in prevodi za poskušnjo. Og. Brod. Samozal. 27 str.
Shakespeare-Župančič: Beneški trgovec. Slovan 129, 219.
1908. Sakuntala ali Prstan spoznanja. Drama v sedmih dejanjih. Sanskrtski napisal Kâlidâsa. Po R. Pischelovi izvirni izdaji 1877. l. poslovenil —. Samozal. XII+126 strani. (3. zvezek Indijske Talije.)
1909. Osnovne misli o bodoči zgodovini slovenskega slovstva. Straža, 51—4. (Tudi v ponatisu, 12 str.)
Antologija slovenskega pesništva v nemškem jeziku. Straža 70.
Zal in Rudabeh. Preložil iz perziščine —. Straža 86—90. (Tudi v ponatisu, 22 str.)
1910. Anton Aškerc. Agramer Tagblatt (2 podlistka).
1911. Grafenauerjeva in moja Zgodovina sl. slovstva. SN 213.
Zakonik Hammurabija. Veda 369—76.
Prevodi in prevajalci Shakespearja. NZ 77—84.
1912. Topolovšek, Die sprachliche Urverwandschaft der Indogermanen, Semiten und Indianer. Veda 520.
Der indische Student. Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft. 1—37.

V rokopisih so še ostali prevodi: 1. Ploetzova franc. slovnica v slov.; 2. nemška Bühlerjeva sanskrtska slovnica v poljščini; 3. Calderonov Čudodelni magus; 4. Camoensovih Lusiadov prvi spev (kitice zadnjih dveh prevodov so še nerimane); 5. Shakespearjeve igre: Othello, Macbeth, Rihard III., Vesele žene windsorske, Krotitev zle žene, Sen kresne noči, Kaj hočete? 6. Govekarjevi Rokovnjači (Die Wegelagerer); 7. Splošna slovenska antologija; 8. Aškerčeva antologija.

Zbirke 6., 7. in 8. so v Ban. arhivu v Mariboru, drugo se je najbrž porazgubilo. — Kakor se nedvomno nahaja še kaj korespondence v zasebni lasti — upam, da nič bistvene —, tako tudi seznam njegovih spisov zadošča pač namenu pričujočega spisa, ni pa izčrpen, ker je marsikaj, zlasti prevode, izdal brez podpisa.

COBISS 00

